

Parochiekerkenplan 2016

Een actuele lange termijnvisie voor de parochiekerken
Stad Antwerpen & Bisdom Antwerpen

Colofon

Stad Antwerpen, Samen Leven, Erediensten
Kantooradres: Francis Wellesplein 1, 2018 Antwerpen
Postadres: Grote Markt 1, 2000 Antwerpen
Tel +32 3 338 65 78 | fax +32 3 338 20 30

Bisdom Antwerpen
Schoenmarkt 2
2000 Antwerpen
Tel + 32 3 202 84 30

D/2016/0306/105

Verantwoordelijke uitgever: Els Bouwen, Grote Markt 1, 2000 Antwerpen

September 2016

Inhoudstafel

Colofon	2
Inhoudstafel	3
Voorwoord	8
Levensbeschouwelijk beleid in de stad Antwerpen	9
Persoonlijke beschouwingen van Mgr Johan Bonny	10
Toelichting bij de aanpak	20
Uitwerking parochiekerkenplan	24
1. Overzicht van de Antwerpse rooms-katholieke parochiekerken	24
2. Verandertrajecten	31
2.1 Verandertrajecten 2013 - 2016	32
2.1.1 PILOOTSTUDIES	32
Heilig Hart	32
Sint-Hubertus	33
Sint-Jan	33
Sint-Lambertus	34
Heilig-Sacrament	34
2.1.2 LOKALE INITIATIEVEN	36
Heilige Bernadette	36
Sint-Bernardus	36
Sint-Jan Baptist Berendrecht	36
2.1.3 ONDERZOEKEN VIA PROJECTBUREAU HERBESTEMMING	37
Sint-Anna	37
Heilige Familie	37
Heilig Hart	38

2.2 Verandertrajecten 2017 - 2019	3ç
2.2.1 INDIVIDUELE STUDIES	39
Sint-Catharina	39
Heilig-Sacrament	40
Sint-Walburgis	40
2.2.2 MONUMENTALE CENTRUMKERKEN	41
Sint-Andries	41
Sint-Carolus Borromeus	41
Sint-Jacob	41
Sint-Paulus	41
2.2.3 CONCRETE PROJECTEN	42
Sint-Benediktus Lillo	42
Sint-Franciscus-Xaverius	42
Sint-Jan Evangelist	43
OLV Rozenkrans	43
2.2.4 CLUSTER DEURNE CENTRUM	44
Heilige Bernadette	44
Heilig Hart	44
Sint-Paulus	44
Sint-Rumoldus	45
Sint-Fredegandus	45
2.2.5 CLUSTER DEURNE NOORD	46
Blijde Boodschap	46
Heilige Familie	46
OLV Altijddurende Bijstand	47
2.2.6 CLUSTER DEURNE ZUID	48
Sint-Jozef	48
Heilige Lodewijk Van Montfort	48
Heilige-Pius X	49
Sint-Rochus	49
2.2.7 CLUSTER EKEREN	50
Sint-Lambertus	50
Sint-Laurentius Schoonbroek	50
Sint-Theresia	51
2.2.8 CLUSTER MERKSEM	52
Sint-Bartholomeus	52

Sint-Franciscus	52
2.2.9 CLUSTER ANTWERPEN NOORD	53
Sint-Amandus	53
Sint-Eligius	53
Heilig Hart	54
Sint-Willibrordus	55
2.2.10 CLUSTER ANTWERPEN ZUID	56
Heilige Geest	56
Sint-Jan De Doper	56
Sint-Laurentius	57
Heilige Michaël en Petrus	57
3. Geografisch overzicht van alle kerken per centraal kerkbestuur	59
3.1 CKB Berchem	60
Sint-Hubertus	60
Sint-Norbertus	61
OLV Middelaes en H Lodewijk	61
Heilig-Sacrament	62
Heilige Theresia	62
Verrezen Heer	63
Sint-Willibrordus	63
3.2 Borgerhout intra muros	64
Sint-Anna	64
Heilige Familie	65
Sint-Jan	65
OLV-Ter-Sneeuw	66
3.3 Borgerhout extra muros	67
Heilige Drievuldigheid	67
Sint-Franciscus-Xaverius	68
OLV Heilig-Hart	68
3.4 CKB Centrum	69
Sint-Andries	69
Sint-Anna-ten-Drieën	70
Sint-Carolus Borromeus	70
Sint-Jacob	71

Sint-Joris	71
Sint-Paulus	72
Sint-Walburgis	72
3.5 CKB Deurne	73
Heilige Bernadette	74
Blijde Boodschap	74
Heilige Familie	75
Sint-Fredegandus	75
Heilig Hart	75
Sint-Jozef	76
Heilige Lodewijk Van Montfort	76
OLV Altijddurende Bijstand	77
Sint-Paulus	77
Heilige-Pius X	77
Sint-Rochus	78
Sint-Rumoldus	78
3.6 CKB Ekeren	79
Sint-Benediktus Lillo	79
Sint-Gertrudis Zandvliet	80
Sint-Jan Baptist Berendrecht	80
Sint-Lambertus	81
Sint-Laurentius Schoonbroek -	81
OLV Gedurige Bijstand	82
Sint-Theresia	82
Sint-Vincentius à Paulo	82
3.7 CKB Hoboken	83
Heilige Familie	83
Heilig Hart	84
Sint-Jozef	84
OLV Hoboken	84
3.8 CKB Merksem	86
Sint-Bartholomeus	86
Sint-Franciscus	87
Sint-Jozef	87
OLV van Smarten	88
Heilig-Sacrament	88

3.9 CKB Noord	89
Sint-Amandus	90
Sint-Antonius a Padua	90
Sint-Eligius	91
Heilig Hart	91
Sint-Lambertus	92
OLV Boodschap	92
Sint-Willibrordus	93
3.10 CKB Wilrijk	94
Sint-Bavo	94
Sint-Jan Evangelist	95
Sint-Jan Maria Vianney	95
OLV Rozenkrans	96
Heilige-Pius X	96
3.11 CKB Zuid	97
Sint-Bernardus	97
Sint-Catharina	98
Heilige Geest	98
Sint-Jan De Doper	99
Kristus Koning	99
Sint-Laurentius	99
Heilige Michaël en Petrus	100

Voorwoord

In de voorbije jaren is intensief gewerkt aan een parochiekerkenplan voor de Stad Antwerpen. Onze oprechte dank gaat naar allen die eraan hebben meegewerkt. In eerste instantie onze dank aan de leden van de plaatselijke kerkbesturen, in het bijzonder de mensen die zich engageren in de tien centrale kerkbesturen in de stad. Met grote betrokkenheid en kennis over de kerk waar ze verantwoordelijkheid voor dragen hebben ze mee nagedacht en pistes aangereikt voor de toekomst.

Daarnaast danken we de medewerkers uit kabinet, de stedelijke administratie en het vicariaat Antwerpen. Met kennis van zaken hebben ze de Antwerpse kerkgebouwen in kaart gebracht met aandacht voor de kansen en beperkingen van elk gebouw en elke locatie. Voor elk kerkgebouw is ook nagedacht over de toekomst met oog voor de eigenheid van elk gebouw en de gemeenschap die er gebruik van maakt. We zijn hen dankbaar voor die grootschalige oefening

Dit parochiekerkenplan is de stand van zaken van een lopend, dynamisch denkproces. Voor een tiental kerkgebouwen zijn er duidelijke plannen en perspectieven. Vaak gaat de eredienstfunctie hand in hand met andere nieuwe nevenbestemmingen die uitgaan van de zorg voor het sociale weefsel van de wijk en stad. Voor elk van de 69 kerkgebouwen afzonderlijk is een aanzet gegeven, waarover wij verder willen nadenken, samen met alle betrokkenen.

Dit overzicht is dus geen eindpunt, maar een belangrijke stap naar de toekomst. Uit dit kerkenplan blijken een aantal belangrijke maatschappelijke uitdagingen die we graag als beleidsverantwoordelijken op de diverse domeinen in de toekomst verder moeten opnemen. Verandertrajecten van kerkgebouwen worden geconfronteerd met heel complexe regelgeving en een juridisch kader op diverse domeinen. Afstemming en overleg tussen de domeinen en beleidsniveaus vraagt een nieuw kader waarin alle partijen betrokken zijn en zich engageren.

Pilootstudies en projecten zijn in hun denken vaak geconfronteerd met of vastgelopen op de vaststelling dat het gebouw en of het interieur geheel of gedeeltelijke bescherming genieten. Het strakke kader dat wordt opgelegd door Erfgoedzorg beperkt de mogelijkheden. We vragen een nieuwe benadering voor erfgoedzorg waarbij een evenwicht tussen behoud van het verleden gecombineerd wordt met het werken aan nieuwe toekomstmogelijkheden.

De rol en de draagkracht van de (vrijwillige) kerkraden beantwoordt niet meer aan de veranderende complexe realiteit. De nodige competenties om het gebouw in goede zorg te beheren voor de eredienst worden belast met bijkomende verantwoordelijkheden voor erfgoedzorg, het beheer van eventuele nevenfuncties of het medegebruik door andere christelijke geloofsgemeenschappen met een andere culturele achtergrond.

We leggen dit plan voor aan de politieke vertegenwoordigers en daarmee ook aan het brede publiek. We zijn overtuigd dat kerkgebouwen een belangrijke functie vervullen in de samenleving. Ook in een veranderende multireligieuze samenleving blijven we in dialoog en verantwoordelijkheid de zorg voor deze gebouwen opnemen.

Schepen Philip Heylen
schepen van Cultuur,
Economie, Stads- en Buurt-
onderhoud, Patrimonium en
Erediensten

Bisschop Johan Bonny
bisschop van Antwerpen

Levensbeschouwelijk beleid in de stad Antwerpen

Woord van de schepen voor erediensten Philip Heylen

Het bestuursakkoord 2014-2019 neemt de dialoog met het bisdom en het proces om tot een lange termijnvisie te komen als volgt op:

391. Het stadsbestuur wil het structureel overleg met de kerkfabrieken, het decanaat, het bisdom, de provincie en de Vlaamse overheid over de toekomst van de kerkgebouwen verderzetten.

392. De stad wil de eredienstbesturen helpen bij het opstellen van hun begroting en bij andere praktische beheersdaden.

Aan de gemeenteraad zal worden gevraagd om deze intentie en de uitwerking ervan te bevestigen.

De conceptnota van minister Bourgeois en de vereiste voor een actueel kerkenbeleidsplan vragen naar een toekomstvisie voor elk kerkgebouw. Een kerkgebouw is echter veel meer dan de technische behuizing van een religieuze activiteit en kan dus niet louter functioneel bekeken worden.

De regelgeving erediensten, en de stedelijke financiering die daaruit volgt van eredienstgebouwen en de exploitatie, is opgesteld louter in functie van liturgisch gebruik door erkende eredienstbesturen. Het levensbeschouwelijk beleid in de stad heeft echter ook als doelstelling dat alle levensbeschouwelijke groepen hun levensbeschouwing in een veilige en kwaliteitsvolle infrastructuur op maat kunnen beleven, niet te groot maar ook niet te klein. Het bisdom wil de beschikbare ruimte waar mogelijk ter beschikking stellen van christelijke groeperingen.

De lokale vrijwilligers van kerkbesturen en parochies werken onbezoldigd en met grote inzet evenzeer mee aan gemeenschapsvorming in de stad, sociale functies, erfgoedbeleid, cultuur enz. Het spreekt voor zich dat de lokale gemeenschappen deze maatschappelijke rol willen verderzetten, ook als ze hun gebouw(en) multifunctioneel kunnen inzetten.

Als een kerkgebouw of terrein zou vrijkomen voor herbestemming zou dat kunnen ingezet worden voor functies waar grote gebouwen of terreinen voor nodig zijn, en waar een ruimtetekort is in de stad. In de onderzochte pilootstudies in de dichtbevolkte en volgebouwde wijken kwam de nood aan groen en recreatieruimte naar boven. Ook socio-culturele verenigingen of sportclubs, klimmuren bijvoorbeeld, zijn op zoek naar ruimte, maar deze zijn subsidie afhankelijk en kunnen onvoldoende bijdragen als de instandhoudingskost van het gebouw en de exploitatiekost voor de nieuwe functies groot is. De kerkbesturen die eigenaar zijn van de kerken wensen hun kerk wel ter beschikking te stellen voor functies met een maatschappelijke meerwaarde, met een meerwaarde voor de buurt. Om het onderhoud en het beheer te organiseren en te verzekeren is dan een nieuwe, soms commerciële partner nodig of extra inkomsten.

De zoektocht naar zinvol en haalbaar ander gebruik van kerkgebouwen staat nog in de startblokken. Er staat ons nog een boeiende ontdekkingstocht te wachten.

Schepen Philip Heylen

*schepen van Cultuur,
Economie, Stads- en Buurt-
onderhoud, Patrimonium en
Erediensten*

Kerkenplan Antwerpen

Persoonlijke beschouwingen van Mgr Johan Bonny

In de voorbije jaren is intensief gewerkt aan een kerkenplan voor de stadsregio Antwerpen. Mijn oprechte dank gaat naar allen die eraan hebben meegewerkt: Schepen Heylen met de medewerkers van zijn kabinet en administratie, de medewerkers van het Bisdom en het Vicariaat Antwerpen, en vooral ook de leden van lokale en centrale kerkbesturen verbonden aan de Antwerpse parochiekerken. Met kennis van zaken hebben ze de Antwerpse kerkgebouwen in kaart gebracht, met oog voor de kansen en beperktheden van elk gebouw en elke locatie. Voor elk kerkgebouw hebben ze ook nagedacht over de toekomst, met oog voor de eigenheid van elk gebouw en de gemeenschap die er gebruik van maakt. We zijn hen dankbaar voor die grootschalige oefening. Voor elk kerkgebouw afzonderlijk is een aanzet gegeven, waarover wij verder willen nadenken, samen met alle betrokkenen.

Als inleiding op het kerkenplan wil ik enkele persoonlijke beschouwingen naar voren brengen. Ze hebben geen onmiddellijk impact op het ene of het andere gebouw uit het kerkenplan. Ze willen veeleer verduidelijken vanuit welke zorg en met welke ingesteldheid ik als bisschop naar het vraagstuk van de kerkgebouwen in Antwerpen kijk. Het gaat hier immers over meer dan bakstenen en boekhouding. Voor dat ‘meer’ wil ik de nodige aandacht vragen, omdat uitgerekend dat ‘meer’ tot onze gemeenschappelijke burgerlijke en kerkelijke beleidsverantwoordelijkheid behoort.

1. Richtlijnen van de Vlaamse bisschoppen voor het gebruik van de parochiekerken

Op 8 november 2012 hebben de Vlaamse bisschoppen een beleidsdocument gepubliceerd met richtlijnen voor het gebruik van parochiekerken. Dat beleidsdocument bevat naast enkele terminologische definitieën ook een aantal richtlijnen met betrekking tot het gebruik, de valorisatie, het medegebruik, het gedeeld gebruik, de nevenbestemming en herbestemming van kerkgebouwen. Deze richtlijnen hebben een bindend karakter. Vlaanderen breed houden de bisdommen zich aan de begrippen en de richtlijnen zoals daar gedefinieerd. Gelet op het belang van dat document, is het hieronder integraal opgenomen.

Met dat beleidsdocument willen de Vlaamse bisschoppen constructief meestappen in de denkoefening over de toekomst van onze kerkgebouwen. Voor de Kerk gaat het telkens om een dubbel perspectief: dat van het kerkgebouw en dat van de kerkgemeenschap. Welke kerkgebouw voor welke kerkgemeenschap? En ook: welke kerkgemeenschap voor welk kerkgebouw? Daarom is het voor de kerkelijke overheid belangrijk dat in elke afzonderlijke beslissing over een kerkgebouw zowel de diverse verantwoordelijken voor het gebouw als de diverse verant-

woordelijken voor de gemeenschap hun argumenten kunnen aanbrengen en hun gewicht in de schaal leggen. Bovendien wil de kerkelijke overheid erover waken dat alle beslissingen in dezen rechtsgeldig zijn, dit wil zeggen dat ze voldoen aan de vereisten van zowel het burgerlijke recht als het kerkelijke recht.

2. Kijken naar de toekomst

Het bisdom Antwerpen gelooft in de toekomst van de katholieke kerkgemeenschap in de regio Antwerpen en gaat ervoor. Die overtuiging heeft een dubbele drijfveer. Een: we geloven in de intrinsieke waarde van het christelijk geloof en van de kerkgemeenschap. Twee: we geloven in de zending van de katholieke gemeenschap voor de opbouw van een humane en vreedevolle samenleving. Met deze blik op de toekomst kijken we naar het vraagstuk van de kerkgebouwen. Met andere woorden: voor wie een toekomstgericht beleid voert, is de vraag niet alleen “wat er niet meer is” of “wat er nog is”, maar ook en vooral “wat er best zou zijn” of “wat we willen mogelijk maken”.

‘Kijken naar de toekomst’ betekent dat kerkgebouwen meer zijn dan bakstenen en boekhouding. Het gaat eerst en vooral over de vraag: in welke samenleving willen wij binnen twintig, veertig, zestig jaar wonen? Hoe willen we kansen scheppen en ruimte bieden voor een gediversifieerd religieus en levensbeschouwelijk aanbod, zeker in de meest “strategische” of “risicovolle” buurten van onze stadsregio? Met een eenmalige verkoop ben je op korte termijn misschien van een kost af, maar heb je op lange termijn weinig maatschappelijke bewegingsruimte gewonnen. In dit dossier vallen de taak van de boekhouder en die van de beleidsverantwoordelijke niet zomaar samen.

Kerken gaan over meer dan kerkdiensten: ze gaan ook over een netwerk van buurtvorming, ontmoeting en verbondenheid, dienstbetoon en solidariteit. Die vraag is bijzonder belangrijk voor de toekomst van onze Antwerpse agglomeratie: voor welke sociale netwerken willen we de nodige ruimte voorzien, op lange termijn. Wie de knooppunten opdoekt, moet zich niet verwonderen dat nadien ook het netwerk verdwijnt. Voor de katholieke Kerk en het katholieke verenigingsleven is dat sociale weefsel altijd een grote doelstelling en zorg geweest. In recente jaren werden kerkgebouwen bijvoorbeeld ook gebruikt voor kerkasiel, voor onthaal van daklozen in de wintermaanden (o.a. St. Walburgis), voor kerstmaaltijden voor armen en daklozen (o.a. Carolus Borromeus). We willen die sociale dimensie blijven meenemen in het debat over de kerkgebouwen. Op dat punt wil de Kerk een partner zijn in het maatschappelijk debat.

Omdat het religieuze met het ongrijpbare en onzegbare te maken heeft, maakt het gebruik van heilige tekens en gebaren, van gewijde woorden en teksten en vooral van symboliek. Alles wat in en rond een kerkgebouw gebeurt, heeft een hoog symbolisch karakter. Die symboliek raakt niet enkel het verstand, maar ook en vooral het hart en de ziel van mensen. Wie in

gesprek gaat over de toekomst van een kerkgebouw moet zich daarvan terdege bewust zijn. Een kerk kan niet nevenbestemd of herbestemd worden zonder aan die symbolische betekenis en aan diepe gevoelens te raken. Wie nadenkt over de nevenbestemming of herbestemming van een kerkgebouw, blijft best binnen hetzelfde symbolische register. Wie in bepaalde landen kerkgebouwen bezocht die ooit aan een andere religieuze traditie werden toegekend, of voor een niet-religieus gebruik bestemd (winkel, restaurant, sportzaal), kent het gevoel van voor een gebouw te staan dat symbolisch “in tegenspraak is met zichzelf” en als zodanig op lange termijn een plaats van betwisting of frustratie blijft.

Vele kerkgebouwen hebben een unieke historische waarde zowel wat de architectuur als wat het kunstpatrimonium betreft. In Antwerpen is het aantal kerken en kerkelijke gebouwen dat tot ‘beschermd monument’ werd geklasseerd bijzonder groot. Uiteraard steunt de kerkelijke overheid de manier waarop de burgerlijke overheid, monumentenzorg en andere betrokken diensten zorg dragen voor dat patrimonium en de nodige middelen vrijmaken voor onderhoud en restauratie. Tegelijk wil ik de nodige aandacht vragen voor een probleem waarop wij geregeld stoten, namelijk de tegenspraak, verwarring of verlamming die kan ontstaan wanneer diverse overheden en diensten zich met eenzelfde dossier moeten bezig houden. Het kerkenplan dat nu voorligt, bevat tal van voorbeelden op dat punt. Wat is de verhouding tussen ‘zorgen voor het verleden’ en ‘zorgen voor de toekomst’ in en rond een beschermd monument? Hoe kan de zorg voor de historische waarde van een gebouw gecombineerd worden met de zorg voor een soepel en creatief gebruik ervan in de toekomst? Het gebouw is van steen, maar de gemeenschap eromheen niet. Welke instantie bemiddelt of beslist wanneer tegengestelde belangen of diensten met elkaar in conflict komen? Hoe kan een geklasseerde entiteit toch deel uitmaken van een nieuw project, en omgekeerd? Deze vragen wil ik graag op de verantwoordelijke tafels leggen.

3. Christelijke kerkgebouwen prioritair voor christelijke gemeenschappen

De verantwoordelijkheid van het bisdom en van de bisschop van Antwerpen omvat minstens zes cirkels, die alle te maken hebben met het vraagstuk van de kerkgebouwen. Voor elk van die zes cirkels is de vraag: in welke kerkgebouwen kunnen ze terecht. Voor wie is de bisschop van Antwerpen verantwoordelijk? De lijst is lang:

1. de verantwoordelijkheid voor alle “Vlaamse” of “witte” parochiale geloofskernen zoals ze gegroeid zijn rond de vele parochiekerken in het Antwerpse; in vergelijking met vroeger zijn dat vaak kleine “restgemeenschappen”; we proberen die kleine “restgemeenschappen” in nieuwe pastorale eenheden met elkaar te verbinden en een toekomst te geven voorbij de oude parochiale grenzen;
2. de verantwoordelijkheid voor alle katholieke gelovigen die uit andere landen of continenten naar hier komen; volgens het Kerkelijk Recht behoren alle katholieken die wonen in Antwerpen rechtens tot het bisdom Antwerpen; de bisschop draagt voor hen de integrale kerkelijke

en pastorale verantwoordelijkheid; gezien hun grote aantal vormen zij de meerderheid van de praktiserende katholieken (a majority of minorities); het gaat om een zeer diverse verzameling katholieken uit Oost-Europa, Afrika, Azië, Latijns-Amerika. Zoals de lokale katholieken hebben zij recht op een passend kerkgebouw, een passende priester en passende pastorale ondersteuning;

3. de verantwoordelijkheid voor alle katholieke gemeenschappen die behoren tot een zogenoemde ‘oosterse ritus’ of ‘oosters-katholieke kerk’; het gaat om een snel groeiend aantal oosters-katholieke gemeenschappen; voorbeeld: de Chaldees-katholieke of Syrisch-katholieke gemeenschap (uit Turkije, Irak en Syrië), de Wit-Russisch-katholieke gemeenschap, de Oekraïens-katholieke gemeenschap; het Kerkelijk Recht voorziet dat deze gemeenschappen recht hebben op hun eigen ritus, in een passend kerkgebouw, met een eigen priester;

4. de verantwoordelijkheid voor kerkelijke congregaties, groepen of bewegingen die vanuit hun eigen inspiratie of zorg een initiatief neerzetten; traditiegetrouw waren dat de klassieke religieuze congregaties (aan hen heeft Antwerpen trouwens een aantal van zijn mooiste kerkgebouwen of kerkelijk kunstpatrimonium te danken: de norbertijnen, de augustijnen, de dominicanen, de jezuïeten, de karmelietessen, de clarissen etc.). Ook vandaag behoren deze groepen tot het kerkelijke landschap waarvoor de bisschop verantwoordelijk is: enerzijds in de vorm van klassieke religieuze congregaties die nieuwe initiatieven nemen; anderzijds in de vorm van nieuwe gemeenschappen of bewegingen die het kerkelijke weefsel komen verrijken met initiatieven in het veld van de evangelisatie en/of de zorg voor armen (in Antwerpen o.a. Sant’Egidio, de Chemin Neuf, de Neocatechumenale Weg, etc.); het is voor de bisschop belangrijk om de kansen die deze nieuwe groepen en bewegingen bieden (zeker op internationaal vlak) niet aan Antwerpen te laten voorbijgaan; integendeel: de Kerk van Antwerpen heeft er alle belang bij deze groepen en bewegingen in Antwerpen een kans te geven (zoals ook in het verleden gebeurd is); terecht vragen deze groepen of bewegingen ook naar een passend kerkgebouw voor hun activiteiten;

5. in Antwerpen zijn naast de katholieke Kerk ook een groeiend aantal niet-katholieke gemeenschappen aanwezig, vaak met een stijgend aantal gelovigen; het gaat over belangrijke groepen zoals de Russisch-orthodoxe gemeenschap, de Roemeens-orthodoxe gemeenschap, de Grieks-orthodoxe gemeenschap, de Koptisch-orthodoxe gemeenschap (Egypte), de Ethiopisch-orthodoxe gemeenschap, de Armeens-orthodoxe gemeenschap; de Syrisch-orthodoxe gemeenschap; al deze gemeenschappen zijn in Antwerpen aanwezig en zoeken naar een kerkgebouw voor hun liturgische vieringen en gemeenschapsactiviteiten; waar mogelijk ondersteunen wij hun vraag en gaan we met hen op zoek naar een passende oplossing.

6. naast de klassieke kerken zijn in Antwerpen een snel groeiend aantal christelijke groepen zonder kerkelijke binding actief; we noemen ze vaak de evangelicale gemeenschappen; de meesten komen samen in ‘omgeturnde’ private huizen, voormalige winkels, garages of stapelhuizen. Zij hebben een belangrijke betekenis voor de verspreiding van het christelijk geloof onder de “nieuwe Belgen”, afkomstig uit Afrika, Azië en Latijns-Amerika, maar ook uit het Midden-Oosten en Oost-Europa. Hoewel zij geen structurele binding hebben (of wensen) met

de klassieke kerken, is het belangrijk om hen in beeld te houden bij het denkproces over de kerkgebouwen.

De meeste van de zes genoemde cirkels draaien niet rond een plaatselijke kerktoren. Ze strekken zich uit over de hele agglomeratie Antwerpen. Vraag is dus: hoe kunnen we maken dat deze gemeenschappen aan een passend kerkgebouw komen, ergens in de agglomeratie Antwerpen, op een bereikbare plaats (openbaar vervoer; parking), aan een voor hen haalbare prijs (bepaalde gemeenschappen zijn bemiddeld, andere niet), in een gebouw dat past binnen hun cultuur (voor de enen is een iconostase nodig, voor anderen tapijten), zo mogelijk met een zaal (parochiezaal, school) in de buurt voor ontmoeting of catechese. Kortom: telkens in het kerkenplan voor Antwerpen het woord nevengebruik, medegebruik, nevenbestemming of herbestemming staat, komen de bovengenoemde cirkels van katholieke of christelijke gemeenschappen prioritair in beeld.

4. Kerkgebouwen in pastorale eenheden

Het bisdom Antwerpen en het Vicariaat Antwerpen zijn volop bezig aan een nieuwe indeling van het kerkelijke landschap in pastorale eenheden. Meerdere parochies en dekenaten van vroeger worden in een nieuwe pastorale eenheid samengebracht. Het is de bedoeling om de uitwisseling, samenwerking en verbondenheid tussen alle christelijke geloofskernen in die grotere pastorale eenheid te bevorderen. Op praktisch vlak moet deze herstructurering onder andere een gedifferentieerder gebruik van de kerkgebouwen mogelijk maken. Voor het bisdom Antwerpen is de vraag naar de toekomst van een kerkgebouw gekoppeld aan de toekomst van de ‘pastorale eenheid’ waarin het zich bevindt: welke rol kan dat bepaalde kerkgebouw het beste vervullen, welke gemeenschap(pen) kan (kunnen) er best in samenkomen of welke activiteit kan er best in plaatsvinden, gelet op de maatschappelijke en kerkelijke context van de ‘pastorale eenheid’ waarin het zich bevindt?

Anders dan vroeger is godsdienst, christen-zijn of katholiek-zijn voor mensen van vandaag niet meer een zaak van ‘zwart-wit’, ‘alles of niets’, ‘gelovig of ongelovig’, ‘militant voor of militant tegen’, ‘Don Camillo en Peppone’. Het zou overigens jammer zijn indien we naar dat soort schema’s terugkeerden. Vandaag is geloven voor velen een zaak van aarzelen en zoeken, van een stille plek waar symbolen en teksten iets anders mogen oproepen, van een verrassende ontmoeting met een stuk van Bach in een overigens stille of verlaten kerk, van een niet-zakelijke plek waar mensen kunnen stilvallen midden de drukte van hun bestaan, van een sacrale ruimte waarin kunst of een kunstenaar iets van de andere dimensie mag oproepen. Juist daar situeert zich de zending van de kerkgemeenschap: zoeken naar nieuwe vrijplaatsen voor zinzoekers, voor diepte en sacraliteit, voor het geheim van leven en sterven. Op dat gebied kunnen Antwerpse kerkgebouwen, waaraan de beste van onze architecten en ambachtslui ooit gewerkt hebben, ongetwijfeld een belangrijk rol vervullen. Eén voorbeeld: viermaal per jaar wordt nu in de kathedraal een zogenoemde ‘Night Fever’ gehouden, waarbij

alle toevallige passanten die het willen, zomaar even in het avondduister van de kathedraal een kaarsje kunnen ontsteken; telkens gaan meer dan duizend mensen daarop in. Voor het bisdom Antwerpen is de vraag dus niet enkel “hebben we deze kerk nog nodig voor zondagsmissen en uitvaarten?”, maar “hoe kan deze kerk een zinvolle plek worden voor zoekende, denkende mensen vandaag? Termen als nevenbestemming of herbestemming gaan op de eerste plaats over een mogelijke herbestemming in dat domein. Wanneer een afweging moet gemaakt worden tussen diverse mogelijke nevenbestemmingen of herbestemmingen, zal het bisdom Antwerpen de voorkeur geven aan een nevenbestemming of een herbestemming in het sacrale of levensbeschouwelijke domein.

Antwerpen heeft een (relatief) klein historisch centrum en een brede pluriforme periferie (hopelijk voelt niemand zich door deze formulering gekwetst). Die periferie is voor het bisdom Antwerpen een belangrijk punt van aandacht. Indien we het ons gemakkelijk wilden maken, zouden we ons uit deze complexe periferie kunnen terugtrekken. Dat is echter niet onze keuze. We voelen ons daarin gesterkt door paus Franciscus die er sinds zijn verkiezing op hamert dat de Kerk zich niet uit de periferieën van onze samenleving en van het menselijke leven mag terugtrekken. ‘Kerk en periferie’: het is internationaal een nieuw thema, zoals ook ‘politiek en periferie’ een nieuw thema aan het worden is. Hoe de Kerk in de pluriforme periferie van Antwerpen aanwezig kan zijn, is een vraag met een onzekere uitkomst. Maar dat het bisdom Antwerpen daar wil blijven en eraan wil werken, is een keuze. Liever dan kerken in de periferie te verkopen of af te breken, wil de bisschop samen met andere partners zoeken welke religieuze of sociale bestemming zij kunnen krijgen (cfr: Sant’Egidio in kerk van St. Lucas op Linkeroever).

Kerkbesturen (Kerkfabrieken) zorgen voor ‘hun’ parochiekerk. Dat werkt nog steeds één op één: één kerkbestuur op één parochiekerk (al verrichten de centrale kerkbesturen al goed en belangrijk werk). Dat is de kracht (geweest) van onze kerkbesturen: een groep plaatselijke personen die zich volop inzetten voor hun eigen, plaatselijke parochiekerk. Als onze kerkgebouwen er nog staan, en meestal in goed verzorgde staat, dan is dat in grote mate te danken aan de gemotiveerde, competente en vooral ook onbetaalde toewijding van deze kerkbesturen. Vandaag worden deze kerkbesturen met niet weinig uitdagingen geconfronteerd. Drie van deze uitdagingen zijn deze: (1) het gaat vaak om een kleine of oudere groep personen, voor wie de zorg voor een oud, groot en complex kerkgebouw een te zware last om dragen wordt; (2) het kerkbestuur was vroeger altijd omgeven door een sterke ploeg medewerkers van de parochie: pastoor, onderpastoors, religieuzen, teamleden; dat gaf hun moed en enthousiasme; nu de parochie en vooral ook het plaatselijke pastorale kader sterk is afgeslankt, hebben zij soms het gevoel van er alleen voor te staan, of in het ledige te werken; voor wie doen we het nog?; (3) het is voor hen niet evident om in te staan voor een kerkgebouw dat in de toekomst zal dienen voor een andere kerkgemeenschap dan de groep plaatselijke katholieken die zij gekend hebben; het komt voor hen over als “wij” tegenover “zij”: “wij dragen de last en zij krijgen het gebruik”. Kortom: voor het bisdom Antwerpen vraagt het gesprek over de toekomst van de kerkgebouwen om een gesprek over de toekomst van de kerkbesturen. Als kerkgebouwen in

een ruimere regionale cirkel moeten functioneren, kunnen we de verantwoordelijkheid voor het kerkgebouw niet overlaten aan een kleine plaatselijke groep van overbevraagde personen. Hoe kunnen wij hen versterken of ondersteunen? Hoe kunnen we hun ‘afzonderlijke’ werkingen inpassen in een globaal pastoraal en administratief ‘kerkenplan’ voor de stadsregio Antwerpen? Die vraag moeten we meenemen.

Besluit.

Het bisdom Antwerpen wil constructief meewerken aan een degelijk kerkenplan voor de stadsregio Antwerpen: met vertrouwen in de zending van de Kerk, met aandacht voor vele gemeenschappen en hun noden, concreet en niet overhaast, gericht op het sociale en religieuze welzijn van velen, met name in de ‘periferie’, met waardering voor de inzet van velen voor ons religieuze en kerkelijke (kunst)patrimonium.

+ Johan Bonny
bisschop van Antwerpen

1 september 2016

RICHTLIJNEN VAN DE VLAAMSE BISSCHOPPEN VOOR HET GEBRUIK VAN DE PAROCHIEKERKEN

In aansluiting bij de vraag van de Vlaamse regering zullen zowel kerkbesturen als parochies in gesprek gaan met de gemeentelijke overheid over het gebruik van de parochiekerken. Om dit gesprek langs gelijke wegen te laten verlopen, vaardigen de Vlaamse bisschoppen, op basis van enkele definities, volgende richtlijnen uit.

I. ENKELE DEFINITIES

1. Parochiekerk

De parochiekerk is het huis van een plaatselijke geloofsgemeenschap die deel uitmaakt van de katholieke kerk. De parochiekerk staat ter beschikking van deze plaatselijke geloofsgemeenschap, op de eerste plaats voor

gebed, bezinning, liturgie en sacramentele vieringen. De plaatselijke geloofsgemeenschap kan de parochiekerk ook gebruiken voor andere pastorale activiteiten, bijvoorbeeld op het terrein van de catechese of de diaconie.

2. Valorisatie

Onder valorisatie verstaan we initiatieven die, met respect voor het normale gebruik van de parochiekerk, de betekenis van het kerkgebouw in al zijn aspecten kunnen versterken en bevorderen (religieus en cultureel, historisch en kunsthistorisch, architecturaal en landschappelijk). We denken bijvoorbeeld aan een occasioneel en passend gebruik van het kerkgebouw voor kunsthistorische

rondleidingen, concerten, voordrachten, conferenties of tijdelijke tentoonstellingen.

3. Medegebruik

Hiermee bedoelen we de terbeschikkingstelling van het kerkgebouw voor religieuze activiteiten van andere katholieke of christelijke geloofsgemeenschappen.

4. Nevenbestemming

Wanneer een parochiekerk nog wel voor religieuze activiteiten gebruikt wordt, maar te groot is voor de plaatselijke geloofsgemeenschap, kan men een nevenbestemming overwegen. Men maakt een onderscheid tussen een multifunctioneel gebruik en een gedeeld gebruik.

4.A Multifunctioneel gebruik: is een nevenbestemming in de tijd. Hiermee bedoelen wij dat het kerkgebouw occasioneel, buiten de uren van de religieuze activiteiten, voor andere doeleinden of door andere instanties gebruikt wordt.

4.B Gedeeld gebruik: is een nevenbestemming in de ruimte. Hiermee bedoelen we dat het kerkgebouw architecturaal zodanig wordt heringericht dat er een nieuwe en kleinere liturgische ruimte ontstaat, met daarnaast ruimte voor één of meerdere lokalen die, op een permanente basis, een andere bestemming kunnen krijgen. Een gedeeld gebruik veronderstelt dus dat de liturgische ruimte en de andere ruimten bouwkundig volledig van elkaar gescheiden zijn, zodat een gedeeld gebruik mogelijk wordt, zonder dat de afzonderlijke activiteiten elkaar hinderen of doorkruisen.

5. Herbestemming

Wanneer een parochiekerk niet meer voor religieuze activiteiten in aanmerking komt, kan zij definitief aan de eredienst onttrok-

ken worden en een nieuwe functie krijgen. Daarvoor moette voorgeschreven kerkrechtelijke procedure gevolgd worden. Alleen de bisschop kan beslissen om een parochiekerk definitief aan de eredienst te onttrekken.

II. RICHTLIJNEN

1. Omdat gebed, bezinning, liturgie en sacramentele vieringen tot de kernactiviteiten van een plaatselijke geloofsgemeenschap behoren, heeft zij nood aan en recht op een passend daartoe ingerichte ruimte (cfr. CIC, can. 1214). De eerste plaats die daarvoor in aanmerking komt, is de plaatselijke parochiekerk.

2. Parochies uit eenzelfde federatie of pastorale eenheid kunnen onderling afspreken welke liturgische diensten het best in welke parochiekerk doorgaan, rekening houdend met de aard van zowel het gebouw, de viering als de aanwezige gemeenschap (bijvoorbeeld voor doopsel, huwelijk, uitvaart, weekdagdienst).

3. In bepaalde gevallen kan een parochiekerk voor **medegebruik** in aanmerking komen. Andere katholieke of christelijke geloofsgemeenschappen kunnen een kerkgebouw gebruiken voor hun liturgische of pastorale activiteiten.

4. Katholieke gemeenschappen van een oosterse kerk 'sui iuris' of katholieke gemeenschappen van buitenlandse oorsprong die niet over een eigen liturgische ruimte beschikken, komen als eersten voor een medegebruik van de parochiekerk in aanmerking. Zij behoren volledig tot de katholieke geloofsgemeenschap.

5. Andere christelijke kerken of kerkelijke gemeenschappen komen voor een **medegebruik** van de parochiekerk in aanmerking, onder de voorwaarden vastgelegd in §§ 137-142 van het Oecumenisch Directorium van de Pauselijke Raad voor de Bevordering van de Eenheid van de Christenen. In de praktijk gaat het over kerken of kerkelijke gemeenschappen aangesloten bij de Wereldraad van Kerken. Hiervoor is de voorafgaande schriftelijke toelating van de bisschop vereist.

6. Parochiekerken worden niet ter beschikking gesteld voor niet-christelijke rituelen of vieringen (zoals burgerlijke uitvaart, burgerlijk huwelijk of riten van een niet-christelijke godsdienst). Omwille van buitengewone omstandigheden kan in afzonderlijke gevallen een uitzondering worden toegestaan; hiervoor is de voorafgaande schriftelijke toelating van de bisschop vereist.

7. Een **multifunctioneel** gebruik kan overwogen worden. Deze activiteiten moeten verzoenbaar zijn met de eigenheid van een christelijke gebedsruimte. Dat betekent dat ze niet op privébelangen, commerciële activiteiten of partijpolitieke manifestaties gericht zijn, maar op maatschappelijke doelstellingen die niet ingaan tegen het christelijk geloof of tegen de kerk (bijvoorbeeld: tentoonstelling, sociaal dienstbetoon, leslokaal). Het multifunctioneel gebruik moet beperkt blijven in de tijd. Wanneer het een permanent karakter krijgt, is een gedeeld gebruik aangewezen, met herinrichting van de parochiekerk.

8. Een **gedeeld gebruik** veronderstelt een herinrichting van de parochiekerk in diverse ruimten en daarom een bouwkundige ingreep. De realisatie hiervan vereist vooraf-

gaandelijk overleg met vele instanties. Voor zulk een ingreep in de parochiekerk heeft het kerkbestuur de voorafgaande schriftelijke goedkeuring van de bisschop nodig.

9. In geval van medegebruik, multifunctioneel gebruik of gedeeld gebruik van de parochiekerk moet het kerkbestuur met de gebruikers een gebruiksovereenkomst voor een bepaalde duur sluiten, waarin onder meer dient vastgelegd:

- (1) omschrijving van de ruimte die voor medegebruik of een nevenbestemming ter beschikking wordt gesteld;
- (2) afspraken in verband met gebruik van de ruimte, meubilair, schoonmaak, veiligheid, uren van gebruik;
- (3) afspraken om de rust en de stilte tijdens de liturgische diensten te verzekeren;
- (4) regeling voor deelname in de kosten van het kerkgebouw;
- (5) regeling van aansprakelijkheid in geval van schade en de verzekering;
- (6) aanduiding van de instantie die bemiddelt of beslist in geval van betwisting. Om geldig te zijn, behoeft deze overeenkomst bovendien de handtekening van de pastoor en van de bisschop (cfr. CIC, can. 1257).

10. In principe wordt er niets gewijzigd aan de inrichting van de centrale liturgische ruimte (onder meer plaats van altaar, doopvont, lezenaar, zetel van de voorganger). Een vraag tot uitzonderlijke wijziging wordt met de pastoor en het kerkbestuur besproken en in de gebruiksovereenkomst opgenomen. Bij initiatieven die het moeilijk maken om het H. Sacrament op een gepaste wijze te begroeten, wordt het H. Sacrament tijdelijk naar een kapel of naar de sacristie overgebracht.

11. In geval van medegebruik, multifuncti-

oneel gebruik of gedeeld gebruik blijven de kerkrechtelijke en burgerrechtelijke bevoegdheden van de pastoor over de parochiekerk gelden, met inachtneming van wat in de gebruiksovereenkomst hierover is bepaald.

12. Voor de herbestemming van een parochiekerk is de ontheffing aan de eredienst nodig. Daarvoor dienen de burgerrechtelijke normen en de kerkrechtelijke procedure gevolgd te worden (cf. CIC, canon 1222 §1 en §2). Van kerkelijke zijde is de schriftelijke goedkeuring van de bisschop vereist. De bisschop kan zijn goedkeuring tot herbestemming maar verlenen wanneer er een duidelijk en aanvaardbaar plan voor de herbestemming van de kerk voorhanden is. De herbestemming van het kerkgebouw moet op voldoende juridische garanties voor

een consequente toepassing in de toekomst kunnen steunen.

13. Ons kerkelijke erfgoed heeft een bijzondere waarde. Daarom moedigen wij een veelzijdige valorisatie aan van het kerkgebouw in al zijn facetten. We zijn allen erkentelijk die de historische, artistieke en culturele waarde onze parochiekerken helpen ontsluiten.

Deze richtlijnen gelden voor alle parochiekerken, kapelanijen en erkende annexe kerken. Ze gaan in op 8 november 2012.

*De Vlaamse Bisschoppen
Mechelen, 8 november 2012*

Toelichting bij de aanpak

Om een onderbouwde en breed gedragen visie te ontwikkelen is een doordachte werkwijze en stapsgewijze aanpak nodig, die rekening houdt met alle actoren, beleidsdomeinen en beslissingsniveaus voor de 69 parochiekerken in de stad.

Startpunt

In 2012 verscheen de conceptnota en de ministeriële omzendbrief van Geert Bourgeois, gericht aan de colleges van burgemeester en schepenen, de kerkbesturen en de centrale kerkbesturen om een langetermijnvisie op te stellen over de toekomst van de Rooms-katholieke parochiekerken.

Er wordt gevraagd om een eenduidige en strategische visie op te stellen voor het geheel van de parochiekerken op het grondgebied van de gemeente.

Welke parochiekerken moeten hun huidige bestemming behouden? Welke vormen van nevenbestemming zijn mogelijk? Welke kerken komen in aanmerking voor herbestemming? Voor welke niet-beschermde kerken is sloop de meest wenselijke optie?

In de langetermijnvisie moeten minimaal de volgende basisgegevens in rekening worden gebracht:

- de parochiekerken als gebouw met onder meer hun cultuurhistorische waarde, hun architecturale mogelijkheden, hun bouwfysische toestand, de mogelijkheid tot compartimentering, ...;
- de parochiekerk in haar ruimtelijke omgeving;
- het actuele gebruik en de functie van de parochiekerk;
- de mogelijke interesse van andere actoren.

Om een werkbaar instrument te zijn moet die langetermijnvisie worden geëxpliciteerd en een duidelijke status krijgen. De vorm en de procedure kan het best lokaal worden bepaald.

In de wijzigingen in het erfgoeddecreet die ingaan op 1 januari 2017 wordt een actueel kerkenbeleidsplan als volgt gedefinieerd:

31°/1 kerkenbeleidsplan: een schriftelijk document dat eerst door het representatief orgaan van de betrokken eredienst en vervolgens door de gemeente- of de provincieraad werd goedgekeurd en dat een lokaal gedragen langetermijnvisie biedt voor alle gebouwen die bestemd zijn voor die betrokken eredienst op het grondgebied van de gemeente of provincie.

De langetermijnvisie moet minimaal volgende basisgegevens bevatten: a) een beschrijving van de betrokken gebouwen bestemd voor de eredienst, met onder meer hun cultuurhistorische waarde, hun architecturale mogelijkheden, hun bouwfysische toestand; b) de situering van elk gebouw bestemd voor de eredienst in zijn ruimtelijke omgeving; c) een beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie van de betrokken gebouwen bestemd voor de

eredienst en d) een onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie van de betrokken gebouwen, inclusief een plan van aanpak hoe de toekomstige invulling met nevenfuncties of herbestemming ervan zal worden onderzocht;”

Situering

Een eenduidige, globale en strategische visie opstellen voor 69 kerkgebouwen vereist een globale aanpak. Beslissingen moeten gebaseerd kunnen worden op vergelijkbare, kwalitatieve en objectieve gegevens.

In Antwerpen zijn de 69 parochiekerken gegroepeerd in 10 centrale kerkbesturen, met andere woorden, er is geen formeel centraal aanspreekpunt voor de coördinatie en er is geen structureel gezamenlijk overlegplatform om tot toekomstscenario's per gebouw te komen.

Een globale langetermijnvisie kan ook maar opgesteld worden in overleg met het bisdom, het dekenaat, de federaties en de parochies die instaan voor de parochiewerking. Daar wordt immers nagedacht over werking en toekomstige organisatie, waarbij men wil komen tot grotere pastorale eenheden, die een ruimer samenwerkingsverband beogen dan de huidige parochiewerking. Dit zal uiteraard een weerslag hebben op de benodigde infrastructuur.

Op het vlak van het stedelijk beleid heeft de toekomstvisie op de kerkgebouwen invloed op de stedelijke middelen die moeten voorzien worden vanuit het erediensdecreet en erfgoeddecreet, zowel voor de investeringen als voor de exploitatietoelagen. Binnen een stad zijn ook andere levensbeschouwelijke groepen, meestal niet erkende erediensbesturen, vragende partij voor een veilige en kwaliteitsvolle infrastructuur.

Er is ook een wisselwerking met de visie inzake monumentenzorg, en de stedelijke ontwikkeling en noden van de wijken waar deze gebouwen veelal een prominente plaats innemen.

Veranderingsproces en overlegstructuren

Er zijn heel wat factoren en actoren die een rol spelen. Om tot een globale en coherente visie te kunnen komen moeten al deze elementen samengelegd worden, zodat alle invalshoeken, alle betrokkenen en alle belangen aan bod komen.

Dergelijk veranderingsproces vereist een effectief en efficiënt of partnership waarin alle partijen – stad Antwerpen, bisdom, (centrale) kerkbesturen - constructief meewerken aan een globale visie in een breed samenwerkingsverband.

Om dit te begeleiden zijn verschillende overlegstructuren opgezet: technische werkgroepen, stuurgroepen, horizontaal overleg binnen de stad, en een grote overlegronde met alle parochies en kerkbesturen.

De stad Antwerpen neemt een ondersteunende en begeleidende rol op zowel voor de verzameling en analyse van de gegevens, als voor het overleg en de dialoog met alle betrokkenen om tot een globale langetermijnvisie te kunnen komen.

De centrale kerkbesturen komen samen in een gemeenschappelijk overlegplatform, waarin afspraken met de stad kunnen gemaakt worden voor de bevoegdheden die het decreet op de erediensten bij de centrale kerkbesturen legt, en voor het uitbouwen van lange termijnvisie.

Geen afgewerkt plan maar een dynamisch proces

De lange termijnvisie is geen afgewerkt plan maar een dynamisch proces, gebaseerd op lokaal overleg met de kerkbesturen en parochies. We volgen daarbij een pragmatische aanpak op twee sporen.

Een eerste spoor is om in lokale gesprekken met de parochies en kerkbesturen tot een visie te komen.

Na verzameling en analyse van informatie werden aandachtspunten, knelpunten, en een inschatting van mogelijke scenario's geformuleerd, daarbij steeds uitgaande van de kenmerken en mogelijkheden van het gebouw. Per centraal kerkbestuur werden gespreksgroepen georganiseerd, om de beschikbare informatie te evalueren, te bespreken en aan te vullen, en om een toekomstvisie per gebouw te bepalen.

De scenario's in deze nota zijn opgesteld als leidraad voor verder overleg met de (centrale) kerkbesturen.

Daarnaast werden in een tweede spoor een aantal projecten opgestart met een haalbaarheidsstudie. Waar het kerkbestuur zelf al tot een eenduidige visie is gekomen over mogelijke toekomstscenario's, waar er dwingende omstandigheden zijn zoals dringende investeringen en het behoud van het gebouw en/of gebruik voor de eredienst niet evident is, of waar door lokale omstandigheden een concrete vraag of opportuniteit opduikt. In 5 pilotstudies werden scenario's onderzocht. Deze moeten nog verder uitgewerkt worden in overleg met de stedelijke en andere partners. De pilotstudies leverden leerpunten op voor alle betrokkenen, zowel voor de besluitvorming, als voor de uitvoering van haalbaarheidsstudies om scenario's te kunnen beoordelen, als voor de uitvoering van concrete projecten om mogelijk geïnteresseerde partners te vinden.

In deze nota ligt een eerste inventarisatie voor, die verder zal worden verfijnd via haalbaarheidsstudies in overleg met het bisdom en de kerkbesturen, en met de stedelijke en andere partners.

Principes en werkwijze

Het parochiekerkenplan is dus geen plan maar een proces. Dat is er op gericht om in de huidige context vanuit de huidige toestand van 69 kerken 1 lange termijnvisie te ontwikkelen in dialoog tussen bisdom en stad.

Enkele principes staan centraal.

Door in te zetten op **dialoog en overleg** komen alle invalshoeken, partners, betrokkenen aan bod. Door verschillende overlegplatformen worden de verschillende beleidsdomeinen en beslissingsniveaus betrokken.

Overleg is ook belangrijk om al te rechtlijnige conclusies te vermijden.

De situatie rond elk kerkgebouw is namelijk individueel zeer verschillend en er zijn zoveel

variabelen en partijen betrokken dat dit nooit volledig in een rekenkundige analyse te vatten valt. Omgekeerd kun je niet zonder objectivering en een globaal afwegingskader.

Verzamelde informatie en analyse werkt met **objectieve, meetbare en vergelijkbare informatie** zodat het plan geen bundeling is van 69 individuele visies maar probeert op dezelfde manier naar elke situatie – hoe verschillend die ook is - te kijken. De visie op een gebouw houdt ook rekening met de relatieve situering en positie ten opzichte van andere vergelijkbare kerken. Een eerste stap is de **afweging van enkele thema's**:

- Hoe is de instandhoudingskost van het gebouw in verhouding tot de erfgoedwaarde?
- Is de kerk te groot voor de benodigde ruimte volgens het aantal bezoekers?

Deze afweging is relatief, dat wil zeggen niet alleen voor de eigen kerk, maar ook in vergelijking met hoe de andere kerken zich positioneren. Deze afweging is ook relatief omdat ze afhangt van de kwaliteit van de informatie en het gewicht dat je eraan geeft.

Een tweede stap is de vraag naar het **ruimtegebruik voor de parochie**, blijven de vieringen doorgaan in de grote hoofdruimte, in een nevenruimte, een kapel bijvoorbeeld, in een bijgebouw, ergens anders in de buurt?

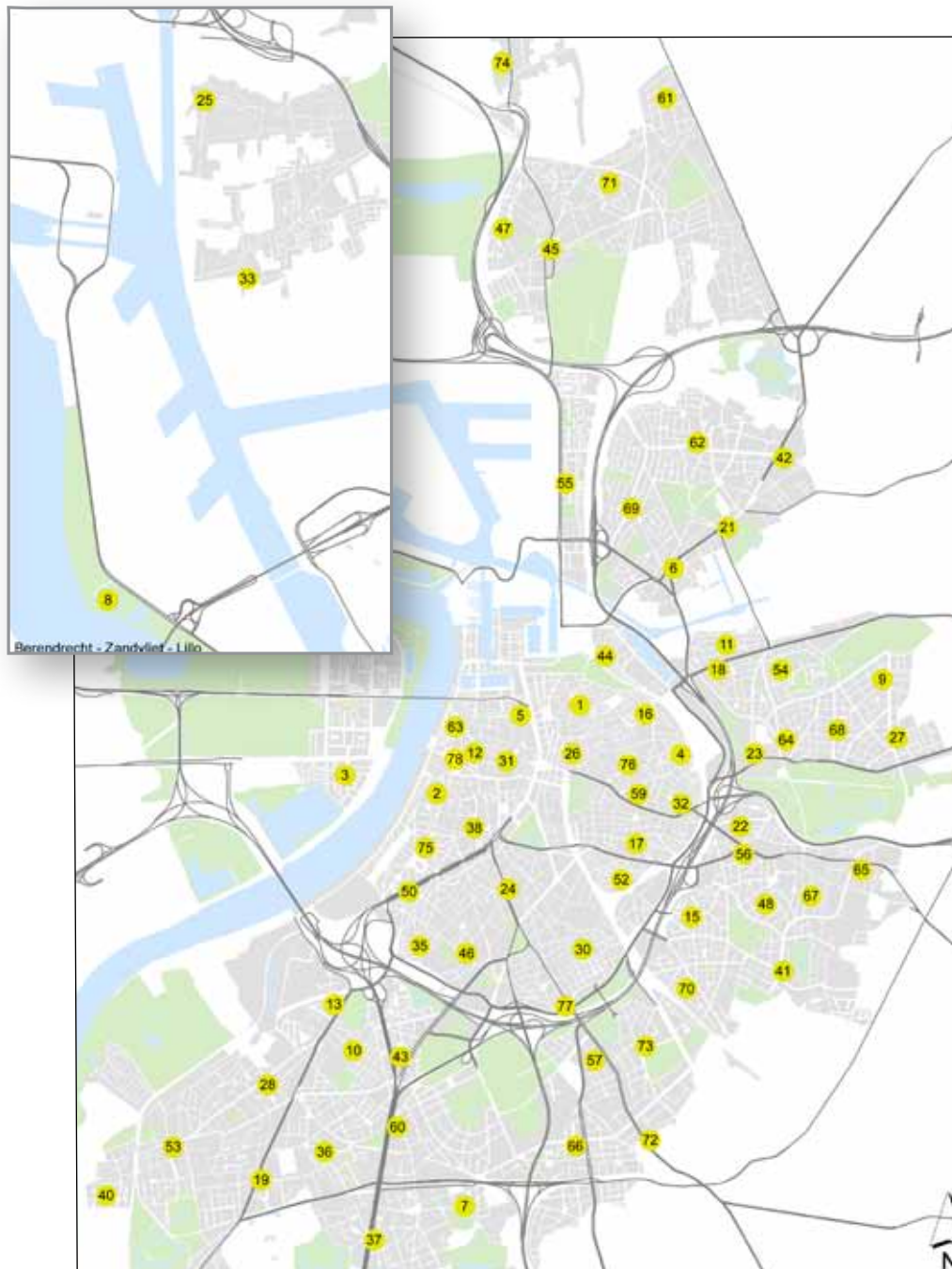
De mogelijke of wenselijke scenario's die uit de denkoefeningen en het lokaal overleg volgen zijn omwille van de eenduidigheid benoemd volgens de richtlijnen van de bisschoppenconferentie.

Hierna geven we een overzicht van de toekomstvisies zoals ze er in september 2016 uitzien. We bespreken eerst de reeds lopende verandertrajecten, dan de kerken waar een nieuwe studie en verder overleg meer zicht moet geven op de toekomstmogelijkheden. In een tweede deel vindt u een overzicht van alle kerkgebouwen per centraal kerkbestuur, dat is ongeveer per district. Om u wegwijs te maken vindt u eerst een overzicht met de kaart van Antwerpen en de adressen van de kerken.

Uitwerking Parochiekerkenplan

1

Overzicht van de Antwerpse rooms-katholieke parochiekerken

Sint-Amandus

Van Kerckhovenstraat 35
2060 Antwerpen
CKB Noord

1

Sint-Bavo

Sint-Bavostraat 18
2610 Wilrijk
CKB Wilrijk

7

Sint-Andries

Sint-Andriesstraat 5
2000 Antwerpen
CKB Centrum

2

Sint-Benediktus Lillo

Havenmarkt, Lillo
2040 Lillo
CKB Ekeren

8

Sint-Anna-ten-Drieën

Hanegraefstraat 1
2050 Antwerpen
CKB Centrum

3

Heilige Bernadette

Wim Saerensplein 1
2100 Deurne
CKB Deurne

9

Sint-Anna

Goedendagstraat 48
2140 Borgerhout
CKB Borgerhout

4

Sint-Bernardus

Abdijstraat 124
2020 Antwerpen
CKB Zuid

10

Sint-Antonius a Padua

Paardenmarkt 107
2060 Antwerpen
CKB Noord

5

Blijde Boodschap

Van Cortbeemdelei 194
2100 Deurne
CKB Deurne

11

Sint-Bartholomeus

Burgemeester Jozef Nolfplein z.n.
2170 Merksem
CKB Merksem

6

Sint-Carolus Borromeus

Hendrik Conscienceplein 12
2000 Antwerpen
CKB Centrum

12

Sint-Catharina

Sint-Catharinaplein 1
2020 Antwerpen
CKB Zuid

13

Sint-Franciscus

Bredabaan 547
2170 Merksem
CKB Merksem

21

Heilige Drievuldigheid

Wapenstilstandlaan 57
2600 Berchem
CKB Borgerhout

15

Sint-Franciscus-Xaverius

Collegelaan 36
2140 Borgerhout
CKB Borgerhout

22

Sint-Eligius

Van Helmontstraat zn
2060 Antwerpen
CKB Noord

16

Sint-Fredegandus

Lakborslei zn
2100 Deurne
CKB Deurne

23

Heilige Familie

Koxplein 27
2140 Borgerhout
CKB Borgerhout

17

Heilige Geest

Mechelsesteenweg 135
2018 Antwerpen
CKB Zuid

24

Heilige Familie

Van Dornestraat 156
2100 Deurne
CKB Deurne

18

Sint-Gertrudis Zandvliet

Spaanse Molenstraat 39
2040 Zandvliet
CKB Ekeren

25

Heilige Familie

Salesianenlaan
2660 Hoboken
CKB Hoboken

19

Heilig Hart

Lange Beeldekensstraat 22
2060 Antwerpen
CKB Noord

26

Heilig Hart

Schotesesteenweg 167
2100 Deurne
CKB Deurne

27

Sint-Jan De Doper

Lange Elzenstraat 77-81
2018 Antwerpen
CKB Zuid

35

Heilig Hart

Krugerstraat 105
2660 Hoboken
CKB Hoboken

28

Sint-Jan Evangelist

Kolonel Slatersplein z.n.
2610 Wilrijk
CKB Wilrijk

36

Sint-Hubertus

Victor Jacobslei zn
2600 Berchem
CKB Berchem

30

Sint-Jan Maria Vianney

Sint-Jan Vianneystraat 31
(Valkenveld)
2610 Wilrijk
CKB Wilrijk

37

Sint-Jacob

Lange Nieuwstraat 73
2000 Antwerpen
CKB Centrum

31

Sint-Joris

Mechelseplein 22
2000 Antwerpen
CKB Centrum

38

Sint-Jan

Sint-Janstraat 41
2140 Borgerhout
CKB Borgerhout

32

Sint-Jozef

Baron Sadoinestraat 34
2660 Hoboken
CKB Hoboken

40

Sint-Jan Baptist Berendrecht

Dorpstraat 2, Berendrecht
2040 Berendrecht
CKB Ekeren

33

Sint-Jozef

Boekenberglei 211
2100 Deurne
CKB Deurne

41

Sint-Jozef

Bredabaan 837
2170 Merksem
CKB Merksem

42

Heilige Lodewijk Van Montfort

De Sevillastraat 89
2100 Deurne
CKB Deurne

48

Kristus Koning

Jan de Voslei/Jan van Rijs-
wijcklaan z.n.
2020 Antwerpen
CKB Zuid

43

Heilige Michaël en Petrus

Amerikalei
2000 Antwerpen
CKB Zuid

50

Sint-Lambertus

Lange Lobroekstraat 202
2060 Antwerpen
CKB Noord

44

Sint-Norbertus

Dageraadplaats zn
2018 Antwerpen
CKB Berchem

52

Sint-Lambertus

Markt zn
2180 Ekeren
CKB Ekeren

45

OLV Hoboken

Kioskplaats 88
2660 Hoboken
CKB Hoboken

53

Sint-Laurentius

Markgravelei 95
2018 Antwerpen
CKB Zuid

46

OLV Altijddurende Bijstand

Merksemsesteenweg 30
2100 Deurne
CKB Deurne

54

Sint-Laurentius Schoonbroek

Schoonbroek
2180 Antwerpen
CKB Ekeren

47

OLV Boodschap

Canadalaan 105
2030 Antwerpen
CKB Noord

55

OLV Heilig-Hart

Te Boelaerlei 11
2140 Borgerhout
CKB Borgerhout

56

Sint-Paulus

Veemarkt zn
2000 Antwerpen
CKB Centrum

63

OLV Middelaes en H Lodewijk

Strijdhoflaan zn
2600 Berchem
CKB Berchem

57

Sint-Paulus

Jan Peetersstraat 24
2100 Deurne
CKB Deurne

64

OLV-Ter-Sneeuw

Laar 50
2140 Borgerhout
CKB Borgerhout

59

Heilige-Pius X

Corneel Franckstraat 25
2100 Deurne
CKB Deurne

65

OLV Rozenkrans

Heistraat 321
2610 Wilrijk
CKB Wilrijk

60

Heilige-Pius X

Groenenborgerlaan z.n.
2610 Wilrijk
CKB Wilrijk

66

OLV Gedurige Bijstand

Van De Weyngaertplein
2180 Ekeren
CKB Ekeren

61

Sint-Rochus

Sint-Rochusstraat 79
2100 Deurne
CKB Deurne

67

OLV van Smarten

Maantjessteenweg / Pastoor
Bampsstraat zn
2170 Merksem
CKB Merksem

62

Sint-Rumoldus

Ter Rivierenlaan 84-90
2100 Deurne
CKB Deurne

68

Heilig-Sacrament

Lambrechthoekenlaan/
Kerkhofblommestraat zn
2170 Merksem
CKB Merksem
69

Sint-Vincentius à Paulo

Leugenberg 143
2180 Ekeren
CKB Ekeren
74

Heilig-Sacrament

Pervijzestraat zn
2600 Berchem
CKB Berchem
70

Sint-Walburgis

Volkstraat zn
2000 Antwerpen
CKB Centrum
75

Sint-Theresia Ekeren

Waterstraat 16
2180 Ekeren
CKB Ekeren
71

Sint-Willibrordus

Kerkstraat/Pastorijstraat/
Lovingstraat z.n.
2060 Antwerpen
CKB Noord
76

Heilige Theresia

Grotsteenweg 650
2600 Berchem
CKB Berchem
72

Sint-Willibrordus

Heilig Hartstraat 14
2600 Berchem
CKB Berchem
77

Verrezen Heer

Berchemstadionstraat 8
2600 Berchem
CKB Berchem
73

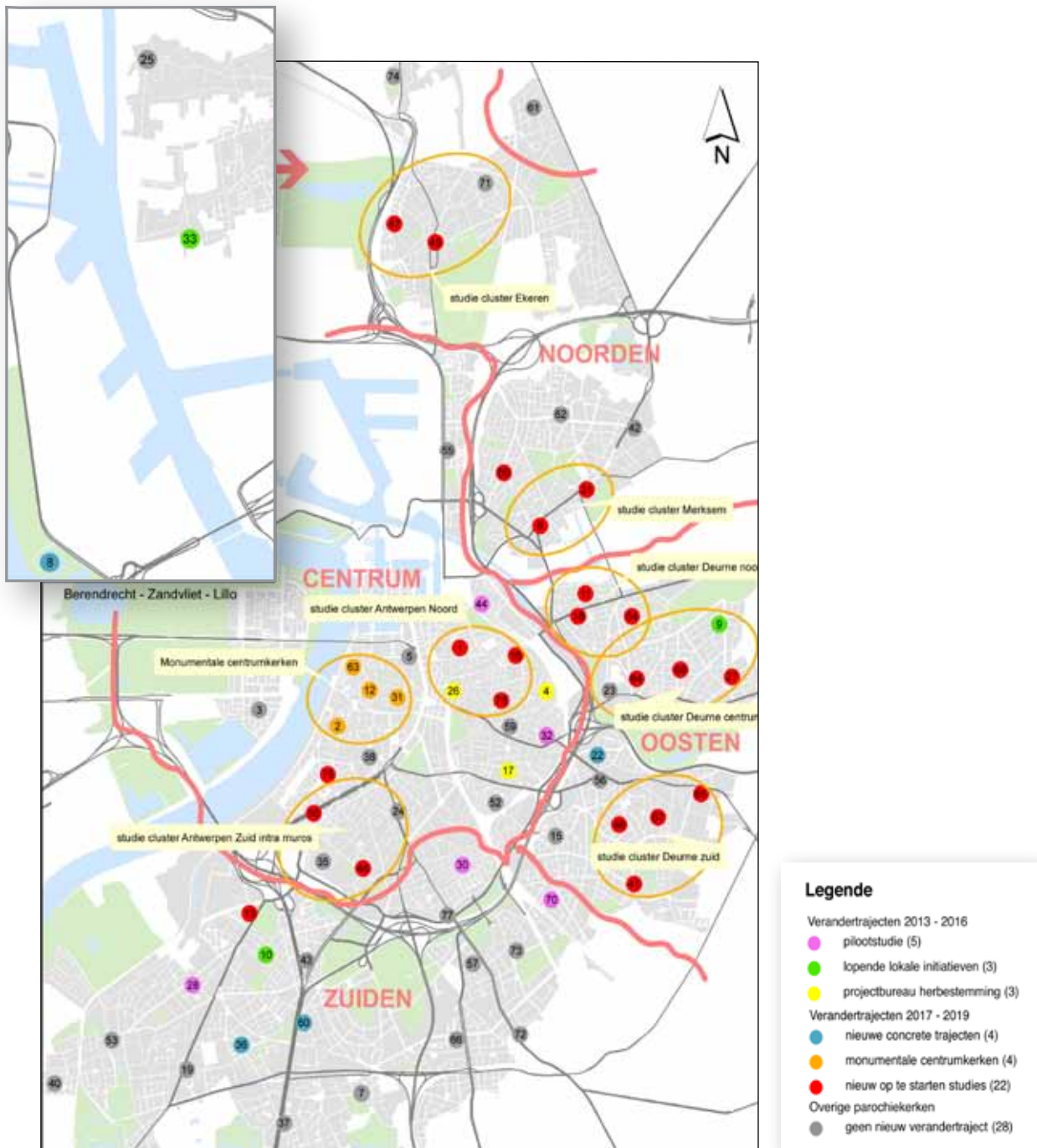

De parochiekerken worden op de kaart hieronder ingedeeld volgens het verandertraject dat wordt gevolgd.

Bij de reeds lopende verandertrajecten 2013 – 2016 zijn er 5 pilootstudies, 3 lokale initiatieven en 3 kerkgebouwen waarvoor een aanvraag werd ingediend bij het projectbureau herbestemming.

De verandertrajecten 2017 – 2019 omvatten 4 nieuwe concrete trajecten, de 4 monumentale centrumkerken en 22 nieuw op te starten studies. De nieuwe studies worden meestal geclusterd met de buurkerken (oranje cirkels).

Op de kaart worden ook de vier pastorale eenheden aangegeven waarbinnen het bisdom samen met de lokale parochies werkt aan een doorgedreven pastorale samenwerking. De pastorale eenheden werden aangegeven met hun voorlopige werktitel (centrum, noorden, oosten en zuiden).

Op dit moment loopt er reeds op 11 plaatsen een verandertraject telkens op eigen initiatief van de lokale kerkgemeenschap en met ondersteuning en begeleiding door de stad, het bisdom en het expertisecentrum voor religieuze kunst en cultuur. Die trajecten en de uitdagingen zijn heel verschillend: klein of groot, gestart vanuit de parochiewerking of vanuit de vaststelling dat het kerkgebouw te groot geworden is. Of er zijn investeringen nodig en de lokale gemeenschap vindt de overheids-subsidiëring daarvoor maatschappelijk niet meer verantwoord. Of er zijn opportuniteiten met de school waar de kerk in of naast ligt.

2.1.1 Pilotstudies

De 5 pilotstudies lieten allen een gehele of gedeeltelijke herbestemming onderzoeken. Deze vijf kerkbesturen opteren in consensus van het bisdom en de stad voor een kleinere eredienstruimte waarna een deel van het gebouw of de site ter beschikking komt voor sociale, culturele, woon-, zorg- of groenfuncties. Om over te kunnen gaan naar een definitieve beslissing en daarna verdere uitvoering is een principiële akkoord nodig zodat marktbevraging, juridische begeleiding, het opmaken van uitvoeringsdossiers, projectontwikkeling enz. kan voorbereid, gestart en gefinancierd worden.

28 Heilig Hart - CKB Hoboken

Heilig Hart Hoboken is een neogothische kerk omgeven door een groenzone die door de naburige school als speelplaats wordt gebruikt. In 2014 is een herbestemmingsstudie opgestart voor kerk en site.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Heilig Hart Hoboken is onderwerp van een pilotstudie over de herbestemming en/of sloop van de kerk. De kerk is niet meer in gebruik. Het kerkbestuur bouwde een moderne kapel achteraan in de pastorie die voldoet voor de eredienst. Stad noch kerkbestuur zijn vragende partij om het beheer of het eigenaarschap van de kerk te behouden of op te nemen. Momenteel wordt door stad, bisdom en kerkbestuur gezocht naar haalbare scenario's en partijen.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk wordt niet meer gebruikt. De eredienstfunctie is verhuisd naar de kapel in de pastorie.

30 Sint-Hubertus - CKB Berchem

Sint-Hubertus is een neogothische kerk die deel uitmaakt van een beschermd stadsgezicht van de Victor Jacobslei in Berchem. In 2015 is een herbestemmingsstudie opgestart voor kerk en site.

Erfgoedstatuut: Stadsgezicht

Visie stad en bisdom: Sint-Hubertus is onderwerp van een pilootstudie over de nevenbestemming, de herbestemming en/of gedeeltelijke sloop van de kerk. Stad noch kerkbestuur zijn vragende partij om het beheer of het eigenaarschap van de volledige kerk te behouden of op te nemen. Momenteel wordt door stad, bisdom en kerkbestuur gezocht naar haalbare scenario's en partijen

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

32 Sint-Jan - CKB Borgerhout

Sint-Jan Borgerhout, ook wel de Peperbus genoemd, is een grote, beschermde neoromaanse kerk in Antwerpen noord. In 2015 is een herbestemmingsstudie opgestart voor kerk en site.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: Sint-Jan is onderwerp van een pilootstudie over de herbestemming van de kerk. Stad noch kerkbestuur zijn vragende partij om het beheer of het eigenaarschap van de volledige kerk te behouden of op te nemen. Er zijn in het onderzoek geen haalbare scenario's en partijen. Verdere mogelijkheden qua beheer en investeringspartij moeten worden onderzocht in een open marktbevraging. De stad, het bisdom en het kerkbestuur werken hierin nauw samen.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

44 Sint-Lambertus - CKB Noord

De Sint-Lambertus op de Dam is een niet-beschermd, neo-gothische kerk. De grote meerderheid van de 19de en vroeg 20ste-eeuwse kerken werden in deze stijl gebouwd. In 2015 is een herbestemmingsstudie opgestart voor kerk en site.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Sint-Lambertus is onderwerp van een pilootstudie over de nevenbestemming, de herbestemming en/of gedeeltelijke sloop van de kerk. Stad noch kerkbestuur zijn vragende partij om het beheer of het eigenaarschap van de volledige kerk te behouden of op te nemen. Momenteel wordt door stad, bisdom en kerkbestuur gezocht naar haalbare scenario's en partijen

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

70 Heilig-Sacrament - CKB Berchem

De Sacramentskerk in de Groenenhoek is een niet-beschermd, naoorlogse kerk. In 2012 is een herbestemmingsstudie opgestart voor kerk en site.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: De Heilig Sacramentskerk is onderwerp van een pilootstudie over nevenbestemming, de herbestemming en/of gedeeltelijke sloop van de kerk. Tussen stad, bisdom, kerkbestuur en parochie is er consensus om het gebouw te vervangen door nieuwbouw met (sociale) huisvesting, kinderdagverblijf (nu in de school) en een kleine eredienstruimte. Dit plan kreeg een positief advies van de stad maar stuitte op een negatief advies van Ruimte Vlaanderen (erfgoed) in het stedenbouwkundig attest v.m. sloop. Momenteel is de vraag hoe het plan, dat een duidelijke meerwaarde heeft voor de buurt, kan worden verdergezet.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. De kerk is te groot voor de huidige gemeenschap die nu voor haar vieringen vooral gebruik maakt van de winterkapel.

2.1.2 Lokale initiatieven

Vanuit de lokale situatie hebben een aantal kerkbesturen zelf initiatief genomen tot verandering, in consensus met parochie, stad en bisdom. Deze verandering wordt ondersteund en opgenomen in het parochiekerkenplan.

9 Heilige Bernadette - CKB Deurne

De Heilige Bernadette is na de oorlog gebouwd als noodkerk. De kerk is niet meer in gebruik.

Erfgoedstatuut: Geen

Visie stad en bisdom: De parochie is in 2016 gefusioneerd met St Rumoldus en Heilig Hart. Het kerkgebouw wordt niet meer gebruikt. Stad en bisdom sluiten zich aan bij de beslissing van de kerkraad om de site te herbestemmen. Hiertoe zijn gesprekken lopende met een zorggroep.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is niet meer in gebruik als parochiekerk. Binnen de nieuwe Emmanuelparochie wordt dit gebouw niet als parochiekerk behouden.

10 Sint-Bernardus - CKB Zuid

Sint-Bernardus ligt in het schoolgebouw Pius X in de Abdijstraat op het Kiel.

Erfgoedstatuut: Geen

Visie stad en bisdom: Het kerkgebouw maakt deel uit van een scholencomplex. De school heeft ruimte nodig en zal de kerkruimte gebruiken. De parochie neemt de kleinere kapel in gebruik die mits enkele ingrepen apart toegankelijk kan worden gebruikt. In samenspraak met stad en kerkbestuur werd het eigendomsrecht door het bisdom overgedragen aan de school.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

33 Sint-Jan Baptist Berendrecht - CKB Ekeren

Sint-Jan Baptist is een kleine, niet-beschermd kerk in het oude dorpscentrum van Berendrecht. De kerk wordt momenteel nog zelden gebruikt.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: De eredienstfunctie verhuist naar de kapel Hagelberg die het statuut van nieuwe parochiekerk zal krijgen. De visie van stad en bisdom is om het gebouw aan de eredienst te onttrekken. In dat geval komt opnieuw ter beschikking van de stad Antwerpen om een nieuwe invulling te zoeken of om het op de markt te brengen.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk wordt nog zelden gebruikt voor de eredienst. Misvieringen vinden plaats in de kapel Hagelberg.

2.1.3 Onderzoeken via projectbureau herbestemming

Deze drie kerkbesturen willen terugplooiën op een kleinere erediensruimte en hebben samen met de stad een aanvraag ingediend bij het Vlaams Projectbureau herbestemming kerken voor een onderzoek naar de mogelijkheden van het gebouw.

4 Sint-Anna Borgerhout

Sint-Anna is een kleinere kerk aan de rand van Borgerhout intra muros. Het gebouw is eerder onopvallend in de gevelrij en heeft een lage erfgoedwaarde. Er is consensus tussen bisdom, parochie en kerkbestuur om een nevenbestemming te onderzoeken waarbij de erediensfunctie op de site aanwezig blijft.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: De stad en het bisdom ondersteunen de visie van de kerkraad om een onderzoek te starten naar de mogelijkheden tot nevenbestemming van de site en het gebouw.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Bezinningsgroep De Vleugel maakt gebruik van de kerk maar is niet gebonden aan de lokale parochie.

17 Heilige Familie Borgerhout

De Heilige Familie en Corneliuskerk is een recent beschermd monument op het Coxplein. Het gebouwencomplex omvat ook de voor het publiek toegankelijke devotiekapel, een kerkmeestershuis en bergruimtes. Het gebouw is in goede staat. Er is consensus tussen bisdom, parochie en kerkbestuur om een nevenbestemming te onderzoeken waarbij de erediensfunctie op de site aanwezig blijft.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: Er wordt een onderzoek naar de toekomstmogelijkheden van het kerkgebouw gestart met het projectbureau herbestemming kerken. Er zijn mogelijkheden in het gebouwencomplex om de erediensfunctie apart toegankelijk en in een andere ruimte te huisvesten. Hierdoor kan de hoofdruimte vrijkomen voor herbestemming.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

26 Heilig Hart - CKB Noord

Heilig Hart noord is een niet beschermde kerk in de Lange Beeldekenstraat, vlakbij het De Coninckplein. Er is consensus tussen bisdom, parochie en kerkbestuur om een nevenbestemming te onderzoeken waarbij de eredienstfunctie op de site aanwezig blijft.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Er wordt een onderzoek opgestart naar de mogelijke combinatie van de eredienstfunctie met een gedeeltelijke nevenbestemming van de site en het kerkgebouw. De aanvraag voor deze studie werd ingediend bij het projectbureau herbestemming kerken. Daarnaast zijn er drie nabijgelegen kerken die bouwtechnisch, pastoraal, voor nevenbestemming, herbestemmingsmogelijkheden of noden in de buurt elk hun eigenheden hebben. Deze vier kerkgebouwen (Sint-Amandus, Sint-Eligius, Heilig Hart noord en Sint-Willibrordus noord) moeten dus samen bekeken worden.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Qua gebruik zijn er 3 gemeenschappen. Er is de eigen gemeenschap (60 ps), de byzantijnse katholieken (40 ps, feestdagen tot 100) en de anglo-afrikanen (250 ps). Als we samen vieren zit het huis vol met 400 aanwezigen. In het priesterkoor is een afgesloten gedeelte met een iconostase.

Na de lokale gespreksronde in 2015 en 2016 met de 69 kerkbesturen en parochies is een inventarisatie gebeurd met een uitspraak over de mogelijke, wenselijke of te onderzoeken toekomstscenario's voor elk kerkgebouw. Er is nu ook voor de andere kerken een richtinggevend of beslist scenario om in lokaal overleg verder uit te werken.

In het algemeen wordt uitgegaan van behoud van de kerk de eredienst als hoofdfunctie, al dan niet met neven- of medegebruik door andere religieuze groepen, sociale of culturele organisaties. In principe is dit zonder (grote) architecturale ingrepen, en dus een behoud van de huidige situatie.

Voor 22 kerken wordt gesteld dat de parochie lokaal aanwezig blijft in hetzelfde of een ander gebouw, en dat het kerkgebouw, of delen ervan, in aanmerking komt voor neven- of herbestemming, verkoop of sloop. Of er is een lokale situatie of opportuniteit waardoor de toekomstvisie duidelijk of beslist is. Of er is een mogelijkheid dat de parochie de kapel gebruikt terwijl de grote gebedsruimte voor een andere activiteit of organisatie kan ingezet worden. Of, zoals voor de historische centrumkerken, zijn er mogelijkheden om het cultureel gebruik en de culturele functie uit te bouwen. Tussen 2017 en 2019 wordt verder overlegd en onderzocht worden wat het meest wenselijk, mogelijke of haalbare scenario is. Bij de evaluatie van mogelijkheden en opportuniteiten worden ook de nabijgelegen, verbonden of gelijkaardige kerken betrokken, zodat in totaal 34 kerken verder onderzocht worden.

2.2.1 Individuele studies

13 Sint-Catharina - CKB Zuid

De Sint-Catharina is een niet-beschermd neogothische kerk op de Sint-Bernardsesteenweg, tegenover het Kielpark. De kerkruimte werd in het verleden reeds gesplitst en wordt mee gebruikt door de spaanstalige katholieke gemeenschap.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Er wordt een onderzoek gestart naar de mogelijke toekomst van de site en het kerkgebouw. De staat van het gebouw is problematisch. Er zijn grote investeringskosten. Het hoofdgebouw wordt sinds de jaren zeventig slechts voor de helft gebruikt: in de ruimte is er een scheidingmuur opgetrokken. De restruimte is niet in gebruik.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk en wordt mee gebruikt door de spaanstalige katholieke gemeenschap. De kerkruimte werd in het verleden reeds gesplitst in een eredienststruimte en een ongebruikte restruimte. De bijruimtes worden gebruikt door een tweehands-winkeltje en door de scouts die hun lokalen op de site naast de kerk hebben.

69 Heilig-Sacrament - CKB Merksem

De Heilige Sacramentskerk, een rechthoekig betonnen gebouw, is een typisch voorbeeld van een post-conciliaire kerk gebouwd in 1968. Het gebouw is niet beschermd.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Het voorkeurscenario is mede- en nevengebruik. Het gebouw is opdeelbaar en leent zich tot multifunctioneel gebruik. De eredienst hoeft niet noodzakelijk in de hoofdruimte te blijven. De pastorale visie zal afhangen van de evolutie in Merksem.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Er is ook een wekelijkse viering van een Afrikaanse gemeenschap.

75 Sint-Walburgis - CKB Centrum

De Sint-Walburgiskerk in de Volksstraat is een moderne kerk, gebouwd in de geest van de Pelgrimbeweging. Architecturaal en kunsthistorisch gezien is het een bijzonder waardevolle kerk.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: Zowel neven- als medegebruik zijn mogelijk. Van alle kerken in het oude stadscentrum is Sint-Walburgis het meest geschikt voor nevenbestemming, ook al is het gebouw beschermd. Het advies is om verder te onderzoeken welke partners voor nevenbestemming in aanmerking komen.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. De kerk wordt ook mee gebruikt door de katholieke Franstalige Afrikaanse gemeenschap.

2.2.2 Monumentale centrumkerken

2 Sint-Andries - CKB Centrum

12 Sint-Carolus Borromeus - CKB Centrum

31 Sint-Jacob - CKB Centrum

63 Sint-Paulus - CKB Centrum

De vier bovenstaande historische centrumkerken ressorteren volgens het eredienstendecreet onder de stad. De kathedraal maakt om evidente redenen ook deel uit van de groep ‘centrumkerken’ maar ressorteert onder de provincie. Ze maakt geen deel uit van het parochiekerkenbeleidsplan van de stad Antwerpen.

De Antwerpse historische centrumkerken zijn allen beschermde monumenten met uitzonderlijke erfgoedwaarde. Naast een eredienstfunctie hebben ze ook een belangrijke culturele en toeristische functie. De vzw Monumentale Kerken Antwerpen (MKA), waarin naast deze vier kerken ook de kathedraal zit, speelt hierin een ondersteunende rol die in de toekomst verder kan worden uitgebouwd.

Hierbij kan ook worden onderzocht welke samenwerking mogelijk is voor het beheer en de exploitatie van deze groep kerken. De beheerspool die in 2017 wordt opgestart voor het dagelijks onderhoud, met een vaste en professionele medewerker, is hierin een eerste stap.

2.2.3 Concrete projecten

8 Sint-Benediktus Lillo - CKB Ekeren

Sint-Benedictus is het kerkje van het oude havendorp Lillo. Het gebouw is niet beschermd, in goede staat en stadseigendom. Het kerkgebouw komt vrij voor herbestemming.

Erfgoedstatuut: Stadsgezicht

Visie stad en bisdom: De kerk is stadseigendom. De eredienstfunctie blijft niet behouden. Zodoende kan het gebouw een nieuwe toekomst krijgen.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

22 Sint-Franciscus-Xaverius - CKB Borgerhout

Sint-Franciscus Xaverius maakt deel uit van het gebouwencomplex van de school met dezelfde naam. De school is ook eigenaar. Het gebouw is beschermd en goed onderhouden. Het is een modern gebouw en daardoor gemakkelijk multifunctioneel inzetbaar, zoals nu reeds blijkt uit het ruimte mede- en nevengebruik.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: De kerkruimte kan integreren in de school, de eredienstfunctie kan daarbij verhuizen naar een ander plek binnen de schoolmuren.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Er is een gevarieerd medegebruik met vieringen, concerten en samenkomsten, ook door de school. De Indonesische katholieke gemeenschap viert samen met de Vlaamse parochie maandelijks een eucharistie in de kerk.

36 Sint-Jan Evangelist - CKB Wilrijk

Sint-Jan Evangelist in Wilrijk wordt verlaten voor de eredienst die verhuist naar de kapel van Berkenrijs.

Erfgoedstatuut: Beschermd orgel

Visie stad en bisdom: De eredienstfunctie verhuist op voorstel van het bisdom naar kapel Berkenrijs die het statuut van nieuwe parochiekerk zal krijgen. Het hoofdgebouw wordt bij voorkeur overgedragen aan een nieuwe eigenaar, Er wordt in de nieuwe bestemming ook uitgekeken naar een mogelijk andere Christelijke geloofsgemeenschap. Hetzelfde geldt voor de naastgelegen stadspastorij.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: Het hoofdgebouw wordt nog gebruikt voor de eredienst maar de meeste vieringen vinden plaats in de kapel in de kerk. Daarnaast is er een kapel Berkenrijs met een eigen pastorale werking.

60 OLV Rozenkrans - CKB Wilrijk

De OLV Rozenkranskerk in Wilrijk is in het interbellum gebouwd in art decostijl. De kerk komt in aanmerking voor gedeeld gebruik met een andere eredienstbestuur in de hoofdruimte waarbij de kapel in gebruik blijft voor de huidige parochie.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Het voorkeurscenario van stad en bisdom is overdracht van het hoofdgebouw. Het bisdom stelt voor om in samenspraak met stad en provincie het gebouw over te dragen aan de Roemeens-orthodoxe gemeenschap. In overleg kan de hoofdruimte gebruikt worden voor de orthodoxe en de kapel voor de Rooms-katholieke eredienst. De stadspastorij kan mee betrokken in deze denkoefening of overgenomen door de scholengroep die er nu haar secretariaat heeft.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

2.2.4 Cluster Deurne centrum

9 Heilige Bernadette - CKB Deurne

De Heilige Bernadette is na de oorlog gebouwd als noodkerk. De kerk is niet meer in gebruik.

Erfgoedstatuut: Geen

Visie stad en bisdom: De parochie is in 2016 gefusioneerd met St Rumoldus en Heilig Hart. Het kerkgebouw wordt niet meer gebruikt. Stad en bisdom sluiten zich aan bij de beslissing van de kerkraad om de site te herbestemmen. Hiertoe zijn gesprekken lopende met een zorggroep.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is niet meer in gebruik als parochiekerk. Binnen de nieuwe Emmanuelparochie wordt dit gebouw niet als parochiekerk behouden.

27 Heilig Hart - CKB Deurne

Heilig Hart Deurne is de meest recente kerk in Antwerpen, in gebruik genomen in 1991. Het is een modern en multifunctioneel gebouw aan de Schotensesteenweg in Deurne.

Erfgoedstatuut: Geen

Visie stad en bisdom: Het voorkeursscenario is nevengebruik. De parochie is in 2016 gefusioneerd met Sint Rumoldus en Heilige Bernadette. De eredienstfunctie blijft behouden. Dit moderne kerkgebouw is gemakkelijk multifunctioneel te gebruiken.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

64 Sint-Paulus - CKB Deurne

De Sint-Pauluskerk in Deurne is een moderne, niet-beschermde kerk aan het Wim Saerensplein.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Het voorkeursscenario is onduidelijk. Het kerkgebouw is te groot voor het huidige gebruik door de parochie. Er zijn mogelijkheden voor gedeeld gebruik of nevenbestemming met de school in de buurt. Verder onderzoek moet duidelijkheid brengen welke pistes het meest zijn aangewezen.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Er is dagelijks medegebruik door de Ghanese baptisten.

68 Sint-Rumoldus - CKB Deurne

Sint-Rumoldus op de Ter Rivierenlaan in Deurne is een naoorlogse, niet-beschermd kerk met een opvallende gevel en waardevolle glasramen.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: De voorkeursscenario's zijn mede- of nevengebruik. Dit moderne kerkgebouw is gemakkelijk multifunctioneel in te zetten. Verder onderzoek moet duidelijkheid brengen over de mogelijkheden in samenhang met de andere kerkgebouwen van de nieuwe Emmanuëlparochie. De stadspastorij kan worden verkocht.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

23 Sint-Fredegandus - CKB Deurne

Sint-Fredegandus is de historische kerk van Deurne en vormt samen met het kerkhof en de beschermd pastorij een sterk ensemble. Het kerkbestuur is financieel onafhankelijk voor de werkingskosten en realiseert jaarlijks een groot overschot.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: De huidige functie als eredienstgebouw blijft behouden. Dit is de historische centrumkerk van Deurne en symbolisch belangrijk. Het gebouw is beschermd, is niet opdeelbaar en is niet te groot voor het huidige gebruik. Het voorkeursscenario is om naast de eredienstfunctie in te zetten op mede- en nevengebruik.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Er is cultureel medegebruik via de Sint-FredegandusGezellen.

2.2.5 Cluster Deurne noord

11 Blijde Boodschap - CKB Deurne

De Blijde Boodschap is een multifunctioneel, modern kerkgebouw met een geïntegreerde parochiezaal. Het gebouw is niet beschermd. De toekomst is te bekijken in samenhang met buurkerken Heilige Familie Deurne en OLV Altijddurende Bijstand. De exploitatietekorten zijn naar verhouding hoog.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Het voorkeurscenario van stad en bisdom is mede- of nevengebruik. De toekomstvisie voor dit kerkgebouw dient samen te worden bekeken met de buurkerken Heilige Familie en OLV Altijddurende Bijstand. Het gebouw heeft een inpandige parochiezaal en mogelijkheden voor een multifunctioneel gebruik. Mede- en nevengebruik en de werking met de parochiezaal zou het exploitatietekort moeten terugdringen.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

18 Heilige Familie - CKB Deurne

Heilige Familie Deurne is een kleine, niet-beschermd kerk in Deurne noord. Gezien de centrale ligging in Deurne noord is dit voor het bisdom pastoraal een belangrijke locatie. De toekomst is te bekijken in samenhang met buurkerken Blijde Boodschap en OLV Altijddurende Bijstand. De exploitatietekorten zijn naar verhouding hoog.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Het voorkeurscenario van stad en bisdom is valorisatie. De toekomstvisie voor dit kerkgebouw dient samen te worden bekeken met de buurkerken Blijde Boodschap en OLV Altijddurende Bijstand.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is dagelijks in gebruik als parochiekerk. Een Afrikaanse evangelische gemeenschap gebruikt de kerk wekelijks.

54 OLV Altijddurende Bijstand - CKB Deurne

De OLV Altijddurende Bijstand is een moderne, niet-beschermd kerk in Deurne noord. De toekomst is te bekijken in samenhang met buurkerken Blijde Boodschap en Heilige Familie Deurne. De exploitatietekorten zijn naar verhouding hoog.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Het moderne kerkgebouw en de site met de stadspastorij en de aanpalende eigendommen van het bisdom geven interessante mogelijkheden. De inpandige kapel kan eventueel de eredienstfunctie herbergen. De toekomstvisie voor dit kerkgebouw dient samen te worden bekeken met de buurkerken Blijde Boodschap en Heilige Familie.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

2.2.6 Cluster Deurne zuid

41 Sint-Jozef - CKB Deurne

Sint-Jozef in Deurne op de Boekenberglei is een beschermd monument en een architecturaal waardevolle kerk uit het interbellum. Naast het kerkgebouw ligt een parochiezaal.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: De locatie, het beschermde statuut en het huidige gebruik bieden kansen voor nevenbestemming (o.a. multifunctioneel gebruik). Er kan worden teruggeplooid op de kapel voor de eredienstfunctie. Deze kapel is meestal groot genoeg voor de liturgie maar momenteel niet toegankelijk via een aparte ingang, wat meer mogelijkheden zou bieden. De toekomst moet worden bekeken in samenhang met Sint Rochus, Heilige Lodewijk van Montfort en Pius X Deurne en zal onder meer afhangen van de pastorale evolutie.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. De hoofdruimte wordt slechts sporadisch gebruikt. De meeste liturgische vieringen vinden plaats in de dagkapel.

48 Heilige Lodewijk Van Montfort - CKB Deurne

Heilige Lodewijk van Montfort is een kleine, niet-beschermd kerk in Deurne noord. Ze heeft dezelfde schaal als de huizen en appartementsgebouwen in de straat waardoor ze onopvallend aanwezig is.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Het voorkeursscenario is neven- of medegebruik. De voorbouw is reeds in gebruik door een Boeddhistische vereniging. De pastorale toekomst hangt samen met die van Sint-Rochus, Sint-Jozef en Pius X Deurne. De toekomst van dit kerkgebouw is afhankelijk van de keuzes die hierin worden gemaakt.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. De voorbouw wordt ook gebruikt door een Boeddhistische meditatievereniging.

65 Heilige-Pius X - CKB Deurne

De Heilige Pius X kerk in Deurne is een eenvoudige, naorlogse kerk naast het parochiecentrum, secretariaat en vergaderzalen die eigendom zijn van de vzw Dekenaat.

Erfgoedstatuut: Geen

Visie stad en bisdom: Het voorkeurscenario is nevengebruik. De pastorale werking en toekomst hangt samen met Sint Rochus, Sint Jozef en Heilige Lodewijk van Montfort. De parochie werkt nauw samen met Sint-Rochus.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

67 Sint-Rochus - CKB Deurne

Sint-Rochus is een niet-beschermd neogothische kerk in het centrum van Deurne zuid. Het gebouw is omgeven door een kerkhof.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Sint-Rochus is de moederkerk in Deurne zuid en blijft zeker in gebruik voor de eredienst. Mede- en nevengebruik is mogelijk. Het gebouw is in goede staat en goed onderhouden door het kerkbestuur met eigen middelen. De pastorale werking en toekomst hangt samen met Sint Jozef Deurne, Heilige Lodewijk van Montfort en Pius X Deurne.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Er zijn drie weekendvieringen, missen voor de school en veel doopsels en dagvieringen (79).

2.2.7 Cluster Ekeren

45 Sint-Lambertus - CKB Ekeren

Sint-Lambertus is de historische kerk van het oude dorp Ekeren en ligt centraal op de Markt. Het gebouw is beschermd en stadseigendom.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: Het kerkgebouw behoudt de huidige functie als eredienstgebouw. Het voorkeurscenario is nevengebruik door meer in te zetten op delen in tijd. Momenteel maakt de muziekschool reeds gebruik van de kerk voor lessen en examens op het beschermde kerkorgel. De pastorale toekomst wordt bekeken in samenhang met Sint-Laurentius Schoonbroek en Sint-Theresia. Door de centrale ligging en haar beschermd statuut is dit een prioritair kerkgebouw in Ekeren. Bij nevengebruik moeten nieuwe functies bijdragen tot het terugdringen van het exploitatietekort.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

47 Sint-Laurentius Schoonbroek - CKB Ekeren

Sint-Laurentius Schoonbroek Ekeren is een niet-beschermd kerk uit 1980, gebouwd in opdracht van het bisdom na afbraak van de oude parochiekerk van Wilmarsdonk in 1966. De nieuwe kerk heeft enkele kunstvoorwerpen geërfd uit het oude Wilmarsdonk, waaronder een orgel dat in 1986 werd beschermd.

Erfgoedstatuut: Beschermd orgel

Visie stad en bisdom: Het voorkeurscenario is herbestemming. Sint-Laurentius Schoonbroek is pastoraal geen prioriteit voor het bisdom gezien de nabijheid van Sint-Lambertus Ekeren en de Rozemaai. De kerk bezit een beschermd orgel afkomstig uit de vroegere polderkerk van Wilmarsdonk waarrond een actief sociaal leven en gemeenschapsgevoel wordt gecreeërd. Het advies is om een onderzoek te doen naar de toekomst van het gebouw in functie van de pastorale toekomst, de context van Wilmarsdonk en het orgel, en eventuele samenwerking of fusie van de drie parochies. Dit moderne kerkgebouw is gemakkelijk multifunctioneel te gebruiken. Nieuwe functies moeten bijdragen tot het terugdringen van het exploitatietekort dat samenhangt met de terugbetaling van de stadslening voor de bouw van de kerk in 1980.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

71 Sint-Theresia - CKB Ekeren

De Sint-Theresiakerk is een eenvoudige, niet-beschermd kerkje in een regionalistische art-deco stijl. Het ligt ingesloten door een school.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Het voorkeurscenario is nevengebruik met de naastgelegen school. Het gebouw is een kleine kerk in goede staat en blijft behouden voor de eredienst. De pastorale toekomst wordt bekeken in samenhang met Sint Lambertus en Sint-Laurentius Schoonbroek.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. De kerk wordt af en toe gebruikt door de school, voor concerten e.a..

2.2.8 Cluster Merksem

6 Sint-Bartholomeus - CKB Merksem

De Sint-Bartholomeuskerk is een beschermd kerk in neostijl met een historische kern en ligt aan het begin van de Bredabaan. Het kerkplein en de Bredabaan werden heraangelegd. De kerk is in goede staat na de recente restauraties. Het kerkbestuur is financieel onafhankelijk voor de werkingskosten.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: Door recente restauraties en investeringen is het kerkgebouw vrij goed in orde. De kerk is een beschermd monument en ligt op een prominente en goed bereikbare plek in Merksem naast het districtshuis en de parochiezaal. Er wordt een onderzoek gestart naar de toekomstmogelijkheden samen met de nabijgelegen Sint-Franciscuskerk. Waarbij ook wordt bekeken hoe de hoofdruimte intensiever kan worden ingezet of herbestemd voor (cultureel) medegebruik en de eredienstfunctie terugplooit op een kleine ruimte binnen het kerkgebouw.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Daarnaast is er medegebruik door Sant Egidio en gaan er occasioneel concerten en repetities door.

21 Sint-Franciscus - CKB Merksem

De Sint-Franciscuskerk is een beschermd kerk in neostijl met aanpalende pastorie en ligt op de Bredabaan. De kerk is in redelijke staat maar is nog niet gerestaureerd. De exploitatiekosten zijn hoog.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: De toekomstvisie voor dit kerkgebouw dient samen te worden bekeken met de buurkerk Sint-Bartholomeus. De staat van het kerkgebouw is redelijk. De kerk is een beschermd monument en ligt op de Bredabaan naast een school en een park. Er wordt een onderzoek gestart naar de toekomstmogelijkheden samen met de nabijgelegen Sint-Bartholomeuskerk. Waarbij ook wordt bekeken hoe de hoofdruimte intensiever kan worden ingezet of herbestemd voor (cultureel) medegebruik en de eredienstfunctie terugplooit op een kleine ruimte binnen het kerkgebouw.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Er is medegebruik door de Filipijnse en Vietnamese gemeenschap, de vrienden van de Heilige Wijns en de broeders van Liefde met kleinere vieringen.

2.2.9 Cluster Antwerpen Noord

1 Sint-Amandus - CKB Noord

De Sint-Amanduskerk is een beschermd monument met hoge erfgoedwaarde. Het gebouw is in goede staat door een volledige restauratie van de buitenschil. Het kerkbestuur is financieel onafhankelijk voor de werkingskosten.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: Er wordt een onderzoek opgestart naar de mogelijkheden voor neven- en medegebruik van het gebouw. Een kapel in de buurt kan mogelijkheden bieden voor de eredienstfunctie. Het gebouwcomplex ligt centraal in de wijk Seefhoek en biedt verschillende mogelijkheden. Anderzijds zijn er drie nabijgelegen kerken die gebouwtechnisch, pastoraal, voor herbestemmingsmogelijkheden of noden in de buurt elk hun eigenheden hebben. Deze vier kerkgebouwen (Sint-Amandus, Sint-Eligius, Heilig Hart noord en Sint-Willibrordus noord) moeten dus samen bekeken worden. De restauratie van het dak is afgerond. Het is aangewezen om de beslissing over verdere restauratiewerken af te stemmen op de verdere evolutie en de resultaten van het bestemmingsonderzoek.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Het aantal aanwezigen in de misviering daalt. In de kelder is er nevengebruik opgestart met een socio-culturele vzw die een ontmoetingsplek voor de buurt organiseert.

16 Sint-Eligius - CKB Noord

De Sint-Eligiuskerk is een beschermde en gaaf bewaarde kerk in de Stuyvenberg wijk. Het gebouw is in goede staat. Er is religieus medegebruik.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: De kerk behoudt haar huidige functie als eredienstgebouw. Er wordt maximaal ingezet op medegebruik, onder andere met de Chaldeeuwse gemeenschap en eventueel met de nabijgelegen school. Mede- en nevengebruik zou het exploitatietekort moeten terugdringen. Er zijn drie nabijgelegen kerken die gebouwtechnisch, pastoraal, voor herbestemmingsmogelijkheden of noden in de buurt elk hun eigenheden hebben. Deze vier kerkgebouwen (Sint-Amandus, Sint-Eligius, Heilig Hart noord en Sint-Willibrordus noord) moeten dus samen bekeken worden.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Er is sinds 2012 medegebruik door de Chaldeeuwse gemeenschap dat doorweegt op de aanwezigheid: op grote feestdagen zijn er 900 aanwezigen, elke zondag 300 personen, waarvan 100 van Sint-Eligius zelf. Er zijn ook heel wat doopsels en recepties, waarvoor ook andere lokalen in gebruik zijn. Zonder de Chaldeeuwen zijn er 80 aanwezigen.

26 Heilig Hart - CKB Noord

Heilig Hart noord is een niet-beschermd kerk in de Lange Beeldekensstraat, vlakbij het De Coninckplein. Er is consensus tussen bisdom, parochie en kerkbestuur om een nevenbestemming te onderzoeken waarbij de eredienstfunctie op de site aanwezig blijft.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Er wordt een onderzoek opgestart naar de mogelijke combinatie van de eredienstfunctie met een gedeeltelijke nevenbestemming van de site en het kerkgebouw. De aanvraag voor deze studie werd ingediend bij het projectbureau herbestemming kerken. Daarnaast zijn er drie nabijgelegen kerken die bouwtechnisch, pastoraal, voor nevenbestemming, herbestemmingsmogelijkheden of noden in de buurt elk hun eigenheden hebben. Deze vier kerkgebouwen (Sint-Amandus, Sint-Eligius, Heilig Hart noord en Sint-Willibrordus noord) moeten dus samen bekeken worden.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Qua gebruik zijn er 3 gemeenschappen. Er is de eigen gemeenschap (60 ps), de byzantijnse katholieken (40 ps, feestdagen tot 100) en de anglo-afrikanen (250 ps). Als we samen vieren zit het huis vol met 400 aanwezigen. In het priesterkoor is een afgesloten gedeelte met een iconostase.

76 Sint-Willibrordus - CKB Noord

De Sint-Willibrorduskerk in de Kerkstraat is een waardevol en groot neogotisch kerkgebouw dat erg beeldbepalend is voor haar omgeving.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: Het voorkeurscenario voor dit kerkgebouw is nog niet bepaald. Verder onderzoek moet de mogelijke pistes onderzoeken, rekening houdend met de evolutie van de buurt en in samenhang met de buurkerken.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Eén keer per maand is er een Armeense viering met 80 personen. Er zijn schoolvieringen, kerstvieringen en de kerk is alle dagen open in de ochtend. Bij concerten komt er tot 600 man. De maximale bezetting (brandveiligheid) is 1.200 personen. De woensdagavond om de 2 weken zijn er 40 personen.

2.2.10 Cluster Antwerpen Zuid

24 Heilige Geest - CKB Zuid

De Heilige Geest is een niet-beschermd kerk op de Mechelsesteenweg. Na een renovatie van daken en ramen is de conditiestaat van het gebouw vrij goed. Het kerkbestuur heeft het beheer, de restauratie en de overdracht van de Sint-Jozefskerk aan de Russisch-orthodoxe gemeenschap succesvol afgerond.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: De huidige functie als eredienstgebouw blijft behouden. Het voorkeurscenario is om in te zetten op medegebruik.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk met beperkt medegebruik zoals feestelijke herdenkingen, schoolvieringen etc. De kerkraad wenst de benedenverdieping van de aanpalende pastorie om te bouwen tot een polyvalente ruimte waar in de winter de vieringen kunnen doorgaan.

35 Sint-Jan De Doper - CKB Zuid

De Sint-Jan de Doperkerk is ondergebracht in een omgebouwde garage in de Lange Elzenstraat op het zuid. Ze heeft dezelfde bouwhoogte en -volume als de omliggende bebouwing en is niet beeldbepalend of structurerend voor haar omgeving.

Erfgoedstatuut: Geen

Visie stad en bisdom: De huidige functie als eredienstgebouw blijft behouden. Dit kerkgebouw is gemakkelijk multifunctioneel te gebruiken, onder meer door de inpandige parochiezaal. Het voorkeurscenario is medegebruik.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

46 Sint-Laurentius - CKB Zuid

De Sint-Laurentiuskerk aan de Markgravelei is een bijzonder waardevol en groot kerkgebouw uit het interbellum in Byzantijnse stijl. De ligging en de aard van het gebouw, met ontmoetingsruimtes, crypte, kapel en bijruimtes maken een gedi-versifieerd gebruik mogelijk.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: Sint-Laurentius is een omvangrijk gebouwencomplex met naast de hoofdruimte ook een kapel, cryptes, vergaderruimtes, ontmoetingsruimte etc. Het is één van de grootste kerken van Antwerpen. De instandhoudingskost van het gebouw is heel hoog, de exploitatietekorten lopen op. De (financiële) draagkracht van het bestuur voor de instandhouding is laag. Qua grootte en qua erfgoedwaarde is het gebouw vergelijkbaar met de nabijgelegen Sint-Michaël en Petruskerk, reeds gerestaureerd door stad. Ook in de nabijheid ligt de Heilige Geestkerk met een toekomstvisie voor valorisatie en medegebruik. Het is aangewezen de toekomstige gebruiksmogelijkheden van Sint-Laurentius en Sint-Michaël en Petrus samen te onderzoeken, inclusief de inplanting van de eredienstfunctie. Beide gebouwen hebben kansen en mogelijkheden voor een duurzame nevenbestemming of herbestemming, zo mogelijk met de aanwezigheid van een eredienst.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Er is een gevarieerd, multifunctioneel gebruik door lokale, culturele en sociale verenigingen, onder meer in de crypte. De kerk, de kapel en de crypte worden ook gebruikt door de Georgisch-orthodoxe gemeenschap, door San Egidio en voor concerten.

50 Heilige Michaël en Petrus - CKB Zuid

Sint-Michaël en Petrus is een beschermd monument en ligt op de Amerikalei. Het is het tweede grootste kerkgebouw van Antwerpen en werd recent volledig gerestaureerd. De ligging en de aard van het gebouwcomplex met vele bijruimtes maken een gedi-versifieerd gebruik mogelijk.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: De Sint-Michaël en Petrus is een omvangrijk gebouwencomplex met naast de hoofdruimte ook een kapel, parochiezaal en een aangebouwde pastorie. Het is de tweede grootste kerk van Antwerpen. De gebouwkost is hoog, het gebruik eerder laag. Qua grootte en qua erfgoedwaarde is het gebouw vergelijkbaar met de nabijgelegen Sint-

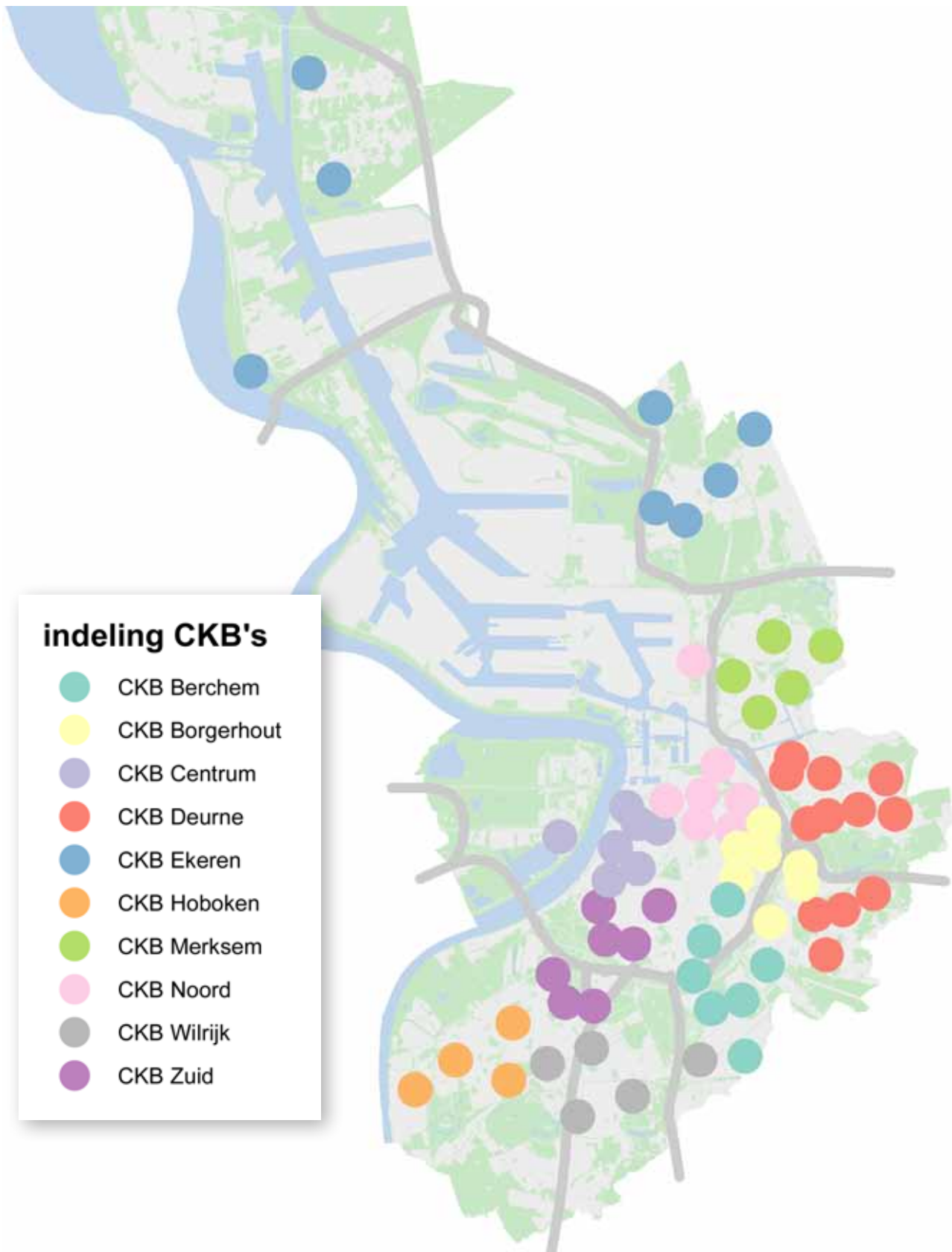
Laurentiuskerk. Ook in de nabijheid ligt de Heilige Geestkerk met een toekomstvisie voor valorisatie en medegebruik. Het voorkeursscenario is herbestemming van de hoofdruimte, eventueel mede- en nevengebruik. Er is een zeer goed orgel en de kerk heeft een interessante ligging. Het is aangewezen de toekomstige gebruiksmogelijkheden van Sint-Michaël en Petrus en Sint-Laurentius samen te onderzoeken, inclusief de inplanting van de eredienstfunctie. Beide gebouwen hebben kansen en mogelijkheden voor een duurzame nevenbestemming of herbestemming, zo mogelijk met de aanwezigheid van een eredienst.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

Geografisch overzicht van alle kerken per centraal kerkbestuur

In dit hoofdstuk vindt u alle 69 Antwerpse rooms-katholieke parochiekerken gegroepeerd per centraal kerkbestuur met een korte evaluatie van de toekomstmogelijkheden.

30 Sint-Hubertus - CKB Berchem

Sint-Hubertus is een neogothische kerk die deel uitmaakt van een beschermd stadsgezicht van de Victor Jacobslei in Berchem. In 2015 is een herbestemmingsstudie opgestart voor kerk en site.

Erfgoedstatuut: Stadsgezicht

Visie stad en bisdom: Sint-Hubertus is onderwerp van een pilotstudie over de nevenbestemming, de herbestemming en/of gedeeltelijke sloop van de kerk. Stad noch kerkbestuur zijn vragende partij om het beheer of het eigenaarschap van de volledige kerk te behouden of op te nemen. Momenteel wordt door stad, bisdom en kerkbestuur gezocht naar haalbare scenario's.

52 Sint-Norbertus - CKB Berchem

De Sint-Norbertus is een beschermd neogothische kerk op de Dageraadplaats. Ze is beeldbepalend en structurerend voor haar omgeving en maakt deel uit van een groter stedenbouwkundig concept voor de wijk Zurenborg.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: De huidige functie als eredienstgebouw blijft behouden. De visie is om in te zetten op nevengebruik dat bijdraagt tot het terugdringen van het exploitatietekort.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Er is beperkt medegebruik door Koptische christenen en cultureel nevengebruik zoals concerten, koorrepetities en orgellessen. Het kerkgebouw is elke voormiddag open voor het publiek.

57 OLV Middelares en H Lodewijk - CKB Berchem

De OLV Middelares en Heilige Lodewijkkerk is een niet beschermde interbellumkerk in het Pulhof.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Het voorkeursscenario is mede- en nevengebruik. Het kerkgebouw is te groot behalve bij grote gebeurtenissen. De kapel is dan weer te klein als alternatief. Eventueel toekomstig nevengebruik kan bijdragen tot het terugdringen van de grote exploitatietekorten. In de toekomst kan eventueel worden samengewerkt met de buurkerk Verrezen Heer.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. De nabijgelegen school maakt af en toe gebruik van het gebouw. De Chaldeeuwse gemeenschap gebruikt de kerk regelmatig voor begrafenissen aangezien zij volgens hun ritus te voet naar de begraafplaats gaan.

70 Heilig-Sacrament - CKB Berchem

De Sacramentskerk in de Groenenoek is een niet-beschermd, naoorlogse kerk. In 2012 is een herbestemmingsstudie opgestart voor kerk en site.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: De Heilig Sacramentkerk is onderwerp van een pilootstudie over nevenbestemming, de herbestemming en/of gedeeltelijke sloop van de kerk. Tussen stad, bisdom, kerkbestuur en parochie is er consensus om het gebouw te vervangen door nieuwbouw met (sociale) huisvesting, kinderdagverblijf (nu in de school) en een kleine eredienstruimte. Dit plan kreeg een positief advies van de stad maar stuitte op een negatief advies van Ruimte Vlaanderen (erfgoed) in het stedenbouwkundig attest v.m. sloop. Momenteel is de vraag hoe het plan, dat een duidelijke meerwaarde heeft voor de buurt, kan worden verdergezet.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. De kerk is te groot voor de huidige gemeenschap die nu voor haar vieringen vooral gebruik maakt van de winterkapel.

72 Heilige Theresia - CKB Berchem

Sint-Theresia is een kerk uit de interbellumperiode op de Grotesteenweg op de grens met Mortsel. De parochie strekt zich uit over het grondgebied van stad Antwerpen (63%) en Mortsel (37%) waardoor exploitatie- en investeringstoelagen over de twee gemeenten worden verdeeld.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Het voorkeursscenario is medegebruik. De kerk is te groot voor de lokale parochie maar niet voor de Poolse gemeenschap die twee vieringen per zondag heeft. Het gebouw blijft behouden voor de eredienst. Medegebruik - ook door de Poolse gemeenschap - moet de exploitatiekortingen helpen terugdringen. De grote ruimte van het hoofdgebouw zonder zuilen maken het geschikt voor grote bijeenkomsten of activiteiten.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Elk weekend zijn er drie vieringen voor in totaal 150 personen. De Poolse gemeenschap maakt intensief gebruik van de kerk met vieringen tot 1.000 personen.

73 Verrezen Heer - CKB Berchem

De Verrezen Heer is een niet-beschermd, moderne en multifunctionele kerk opgetrokken eind jaren zeventig aan de Berchemstadionstraat.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Het voorkeurscenario is nevengebruik. Het gebouw is nu reeds multifunctioneel inzetbaar. Nevengebruik - met de naburige school en andere gebruikers - moet bijdragen tot het terugdringen van het exploitatietekort.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk en door de naburige school. De weekkapel wordt door verschillende groepen wekelijks gebruikt zoals de Franstalige en Nederlandstalige charismatische bewegingen.

77 Sint-Willibrordus - CKB Berchem

De Sint-Willibrorduskerk is een waardevolle, beschermd kerk waarvan het belang vooral in de historische kern zit. Het is de centrumkerk van oud-Berchem. Vandaag ligt de kerk op het kruispunt van de Singel en de Mechelsesteenweg. Tegenover de kerk ligt de beschermd stadspastorij.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: Het voorkeurscenario is valorisatie. Het kerkgebouw is beschermd en de buitenschil is in 2015 gerestaureerd. Sint-Willibrordus is de oude centrumkerk van Berchem. De eredienstfunctie blijft de hoofdfunctie, aangevuld met nevengebruik.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Het aantal bezoekers van deze kerk gaat omhoog. Regelmatig is de kerk te klein voor speciale vieringen. Binnen oud-Berchem wordt de kerk meer dan Sint-Hubertus gebruikt voor begrafenissen en andere speciale vieringen.

4 Sint-Anna - CKB Borgerhout

Sint-Anna is een kleinere kerk aan de rand van Borgerhout intra muros. Het gebouw is eerder onopvallend in de gevelrij en heeft een lage erfgoedwaarde. Er is consensus tussen bisdom, parochie en kerkbestuur om een nevenbestemming te onderzoeken waarbij de eredienstfunctie op de site aanwezig blijft.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: De stad en het bisdom ondersteunen de visie van de kerkraad om een onderzoek te starten naar de mogelijkheden tot nevenbestemming van de site en het gebouw.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Bezinningsgroep De Vleugel maakt gebruik van de kerk maar is niet gebonden aan de lokale parochie.

17 Heilige Familie - CKB Borgerhout

De Heilige Familie en Corneliuskerk is een recent beschermd monument op het Coxplein. Het gebouwencomplex omvat ook voor het publiek toegankelijke devotiekapel, een kerkmeestershuis en bergruimtes. Het gebouw is in goede staat. Er is consensus tussen bisdom, parochie en kerkbestuur om een nevenbestemming te onderzoeken waarbij de eredienstfunctie op de site aanwezig blijft.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: Er wordt een onderzoek naar de toekomstmogelijkheden van het kerkgebouw gestart met het projectbureau herbestemming kerken. Er zijn mogelijkheden in het gebouwencomplex om de eredienstfunctie apart toegankelijk en in een andere ruimte te huisvesten. Hierdoor kan de hoofdruimte vrijkomen voor herbestemming.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

32 Sint-Jan - CKB Borgerhout

Sint-Jan Borgerhout, ook wel de Peperbus genoemd, is een grote, beschermde neoromaanse kerk in Antwerpen noord. In 2015 is een herbestemmingsstudie opgestart voor kerk en site.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: Sint-Jan is onderwerp van een pilootstudie over de herbestemming van de kerk. Stad noch kerkbestuur zijn vragende partij om het beheer of het eigenaarschap van de volledige kerk te behouden of op te nemen. Er zijn in het onderzoek geen haalbare scenario's en partijen. Verdere mogelijkheden qua beheer en investeringspartij moeten worden onderzocht in een open marktbevraging. De stad, het bisdom en het kerkbestuur werken hierin nauw samen.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

59 OLV-Ter-Sneeuw - CKB Borgerhout

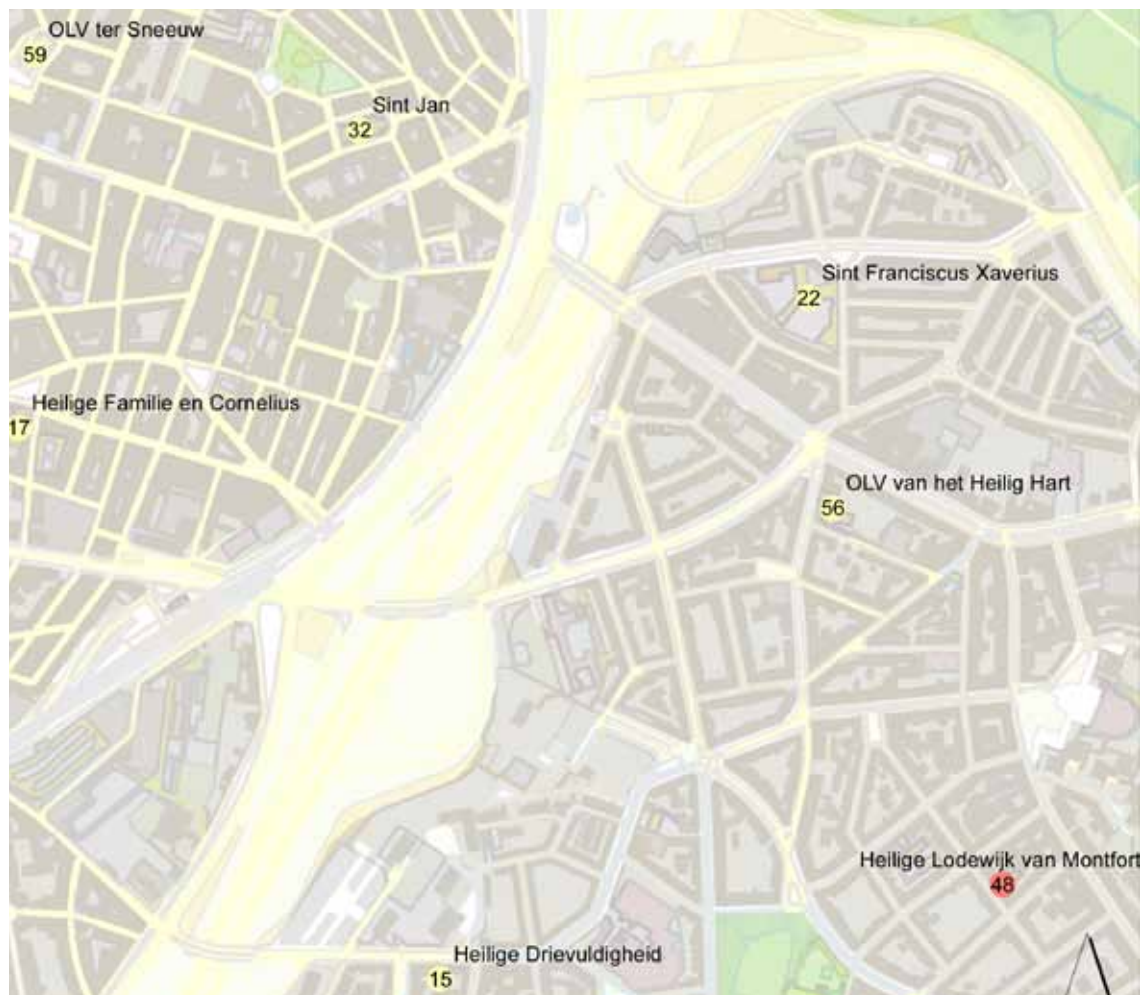
De OLV ter Sneeuwkerk vervangt de neogotische kerk die hier in 1841 gebouwd werd en in 1944 is verwoest. De kerk is niet-beschermd, staat centraal op het plein en is door haar ligging en volume beeldbepalend en structurerend voor de omgeving.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Het voorkeurscenario is om naast de katholieke eredienst in te zetten op multifunctioneel nevengebruik van het kerkgebouw. De parochie en kerk blijven behouden. In het gebouw is er een ontmoetingsruimte, een secretariaatsruimte in de plaats van de pastorij. De crypte wordt verhuurd aan de Georgisch orthodoxe gemeenschap. De toekomstvisie hangt af van de visie van het bisdom op pastorale samenwerking binnen Borgerhout en de buurkerken.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. De ruimte "Onder de Toren" wordt verder multifunctioneel gebruikt. Medegebruik door de Georgisch orthodoxe gemeenschap is opgestart.

15 Heilige Drievuldigheid - CKB Borgerhout

De Heilige Drievuldigheid is een mooi voorbeeld van kerkarchitectuur uit het interbellum. Het gebouw is in redelijk goede staat en het dak is recent gerenoveerd. Er is reeds een actief medegebruik met andere religieuze groepen en culturele activiteiten in samenwerking met parochiecentrum Paroza. Voor het bisdom is dit pastoraal bekeken een belangrijke kerk in Borgerhout buiten de singel.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: De kerk behoudt haar huidige functie als erediensgebouw. Er wordt maximaal ingezet op medegebruik. Als ankerpunt voor de pastorale werking in Borgerhout extra muros is de toekomst van dit kerkgebouw te bekijken samen met de nabijgelegen kerken Sint-Franciscus Xaverius

en OLV Heilig Hart Borgerhout.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Andere gebruikers zijn onder andere de religieus geïnspireerde Taizé-groep en de Indonesische evangelische geloofsgemeenschap.

22 Sint-Franciscus-Xaverius - CKB Borgerhout

Sint-Franciscus Xaverius maakt deel uit van het gebouwencomplex van de school met dezelfde naam. De school is ook eigenaar. Het gebouw is beschermd en goed onderhouden. Het is een modern gebouw en daardoor gemakkelijk multifunctioneel inzetbaar, zoals nu reeds blijkt uit het ruimte mede- en nevengebruik.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: De kerkruimte kan integreren in de school, de eredienstfunctie kan daarbij verhuizen naar een ander plek binnen de schoolmuren.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Er is een gevarieerd medegebruik met vieringen, concerten en samenkomsten, ook door de school. De Indonesische katholieke gemeenschap viert samen met de Vlaamse parochie maandelijks een eucharistie in de kerk.

56 OLV Heilig-Hart - CKB Borgerhout

OLV Heilig Hart is een niet-beschermd kerk vlakbij het kruispunt van de Herentalsebaan en de Te Boelaarlei. Ze maakt deel uit van een kloostergebouw en is in eigendom van de vzw Missie van het Heilig Hart.

Erfgoedstatuut: Geen

Visie stad en bisdom: De huidige eredienstfunctie blijft behouden zolang de kerk in gebruik blijft voor het klooster waarvan het deel uitmaakt. Wanneer er duidelijkheid is over de toekomst van de kloostergemeenschap wensen stad en bisdom de toekomstmogelijkheden van het kerkgebouw te onderzoeken.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Er zijn twee misvieringen per dag. Op zondagavond is er medegebruik door de Bosnisch-Kroatische katholieke gemeenschap.

2 Sint-Andries - CKB Centrum

De Sint-Andrieskerk is een historische centrumkerk en een beschermd monument met uitzonderlijke erfgoedwaarde.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: Deze kerk heeft naast een eredienstfunctie ook een belangrijke culturele en toeristische functie. De vzw Monumentale Kerken Antwerpen (MKA) speelt hierin een ondersteunende rol die in de toekomst verder kan worden uitgebouwd. Hierbij kan ook worden onderzocht welke samenwerking mogelijk is voor het beheer en de exploitatie van deze groep kerken. De beheerspool die in 2017 wordt opgestart voor het dagelijks onderhoud, met een vaste en professionele medewerker, is hierin een eerste stap.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Zoals bij alle monumentale centrumkerken zijn zowel de hoofd- als nevenruimtes ook in gebruik voor toeristische en culturele activiteiten.

3 Sint-Anna-ten-Drieën - CKB Centrum

Sint-Anna-ten-Drieën is een modern gebouw met hoge architecturale waarde en de hoofdkerk op Linkeroever.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Het gebouw heeft verschillende mogelijkheden die nu reeds worden ingezet. Het kerkbestuur realiseert dit met eigen middelen, onafhankelijk van stedelijke toelagen. De toekomstvisie is om het multifunctioneel gebruik en nevengebruik verder te zetten.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Er is een uitgebouwd multifunctioneel gebruik met tentoonstellingen, concerten etc.

12 Sint-Carolus Borromeus - CKB Centrum

De Sint-Carolus-Borromeus is een historische centrumkerk en een beschermd monument met uitzonderlijke erfgoedwaarde.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: Deze kerk heeft naast een eredienstfunctie ook een belangrijke culturele en toeristische functie. De vzw Monumentale Kerken Antwerpen (MKA) speelt hierin een ondersteunende rol die in de toekomst verder kan worden uitgebouwd. Hierbij kan ook worden onderzocht welke samenwerking mogelijk is voor het beheer en de exploitatie van deze groep kerken. De beheerspool die in 2017 wordt opgestart voor het dagelijks onderhoud, met een vaste en professionele medewerker, is hierin een eerste stap.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Zoals bij alle monumentale centrumkerken zijn zowel de hoofd- als nevenruimtes ook in gebruik voor toeristische en culturele activiteiten. Er is medegebruik door San Egidio. Het gebruik voor concerten is sterk gedaald.

31 Sint-Jacob - CKB Centrum

De Sint-Jacobskerk is de grootste historische centrumkerk en een beschermd monument met uitzonderlijke erfgoedwaarde.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: Deze kerk heeft naast een eredienstfunctie ook een belangrijke culturele en toeristische functie. De vzw Monumentale Kerken Antwerpen (MKA) speelt hierin een ondersteunende rol die in de toekomst verder kan worden uitgebouwd. Hierbij kan ook worden onderzocht welke samenwerking mogelijk is voor het beheer en de exploitatie van deze groep kerken. De beheerspool die in 2017 wordt opgestart voor het dagelijks onderhoud, met een vaste en professionele medewerker, is hierin een eerste stap.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Zoals bij alle monumentale centrumkerken zijn zowel de hoofd- als nevenruimtes ook in gebruik voor toeristische en culturele activiteiten, zij het eerder beperkt.

38 Sint-Joris - CKB Centrum

De Sint-Joriskerk is een unieke, monumentale en gaaf bewaarde neogothische kerk aan het Mechelseplein.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: De huidige functie als eredienstgebouw blijft behouden. Het voorkeursscenario is nevengebruik.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

63 Sint-Paulus - CKB Centrum

De Sint-Pauluskerk is een historische centrumkerk en een beschermd monument met uitzonderlijke erfgoedwaarde. Het kerkbestuur is financieel onafhankelijk voor de werkingskosten.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: Deze kerk heeft naast een eredienstfunctie ook een belangrijke culturele en toeristische functie. De vzw Monumentale Kerken Antwerpen (MKA) speelt hierin een ondersteunende rol die in de toekomst verder kan worden uitgebouwd. Hierbij kan ook worden onderzocht welke samenwerking mogelijk is voor het beheer en de exploitatie van deze groep kerken. De beheerspool die in 2017 wordt opgestart voor het dagelijks onderhoud, met een vaste en professionele medewerker, is hierin een eerste stap.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Zoals bij alle monumentale centrumkerken zijn zowel de hoofd- als nevenruimtes ook in gebruik voor toeristische en culturele activiteiten.

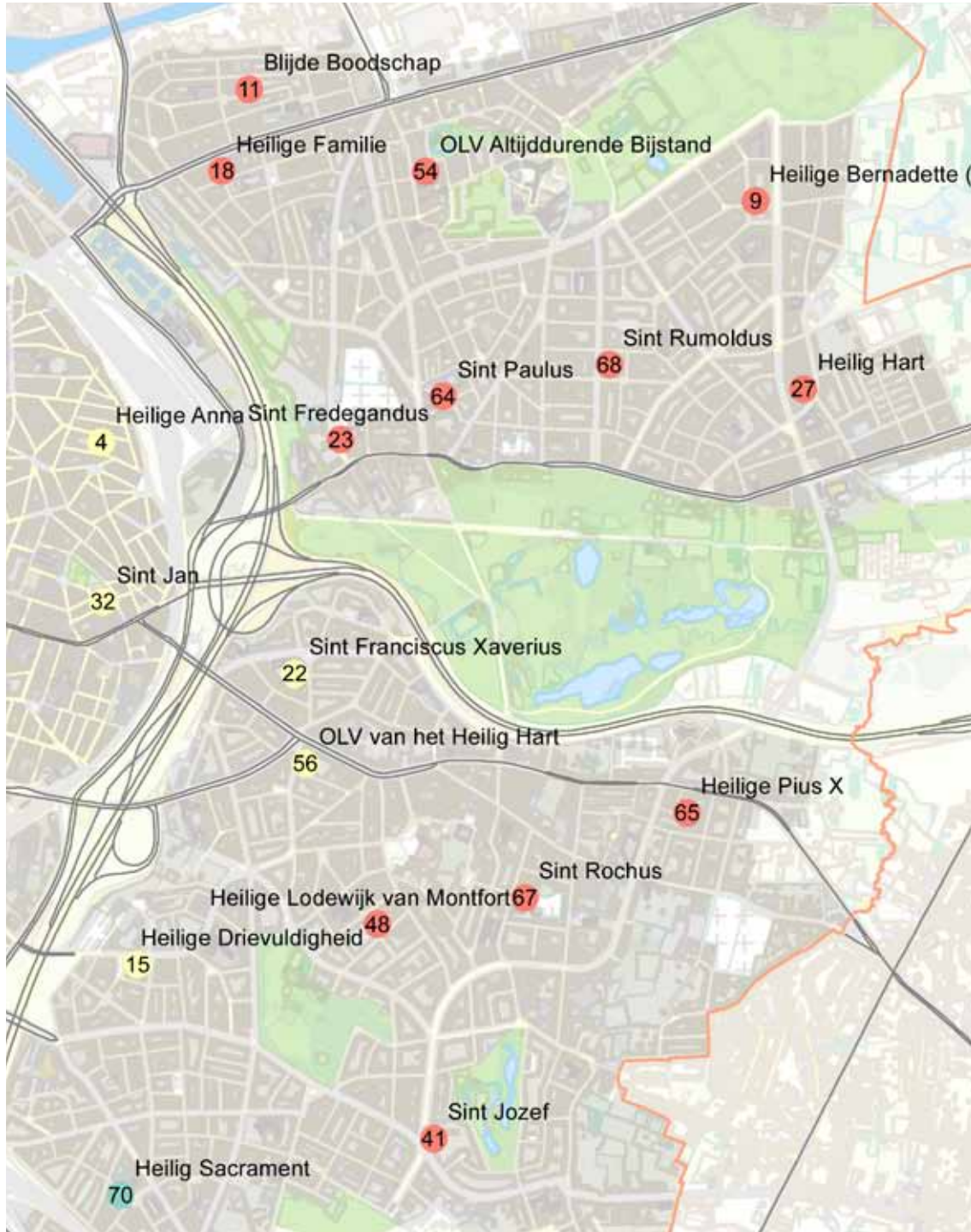
75 Sint-Walburgis - CKB Centrum

De Sint-Walburgiskerk in de Volksstraat is een moderne kerk, gebouwd in de geest van de Pelgrimbeweging. Architecturaal en kunsthistorisch gezien is het een bijzonder waardevolle kerk.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: Zowel neven- als medegebruik zijn mogelijk. Van alle kerken in het oude stadscentrum is Sint-Walburgis het meest geschikt voor nevenbestemming, ook al is het gebouw beschermd. Het advies is om verder te onderzoeken welke partners voor nevenbestemming in aanmerking komen.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. De kerk wordt ook mee gebruikt door de katholieke Franstalige Afrikaanse gemeenschap.

9 Heilige Bernadette - CKB Deurne

De Heilige Bernadette is na de oorlog gebouwd als noodkerk. De kerk is niet meer in gebruik.

Erfgoedstatuut: Geen

Visie stad en bisdom: De parochie is in 2016 gefusioneerd met St Rumoldus en Heilig Hart. Het kerkgebouw wordt niet meer gebruikt. Stad en bisdom sluiten zich aan bij de beslissing van de kerkraad om de site te herbestemmen. Hiertoe zijn gesprekken lopende met een zorggroep.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is niet meer in gebruik als parochiekerk. Binnen de nieuwe Emmanuelparochie wordt dit gebouw niet als parochiekerk behouden.

11 Blijde Boodschap - CKB Deurne

De Blijde Boodschap is een multifunctioneel, modern kerkgebouw met een geïntegreerde parochiezaal. Het gebouw is niet beschermd. De toekomst is te bekijken in samenhang met buurkerken Heilige Familie Deurne en OLV Altijddurende Bijstand. De exploitatietekorten zijn naar verhouding hoog.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Het voorkeursscenario van stad en bisdom is mede- of nevengebruik. De toekomstvisie voor dit kerkgebouw dient samen te worden bekeken met de buurkerken Heilige Familie en OLV Altijddurende Bijstand. Het gebouw heeft een inpandige parochiezaal en mogelijkheden voor een multifunctioneel gebruik. Mede- en nevengebruik en de werking met de parochiezaal zou het exploitatietekort moeten terugdringen.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

18 Heilige Familie - CKB Deurne

Heilige Familie Deurne is een kleine, niet-beschermd kerk in Deurne noord. Gezien de centrale ligging in Deurne noord is dit voor het bisdom pastoraal een belangrijke locatie. De toekomst is te bekijken in samenhang met buurkerken Blijde Boodschap en OLV Altijddurende Bijstand. De exploitatietekorten zijn naar verhouding hoog.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Het voorkeurscenario van stad en bisdom is valorisatie. De toekomstvisie voor dit kerkgebouw dient samen te worden bekeken met de buurkerken Blijde Boodschap en OLV Altijddurende Bijstand.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is dagelijks in gebruik als parochiekerk. Een Afrikaanse evangelische gemeenschap gebruikt de kerk wekelijks.

23 Sint-Fredegandus - CKB Deurne

Sint-Fredegandus is de historische kerk van Deurne en vormt samen met het kerkhof en de beschermd pastorij een sterk ensemble. Het kerkbestuur is financieel onafhankelijk voor de werkingskosten en realiseert jaarlijks een groot overschot.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: De huidige functie als eredienstgebouw blijft behouden. Dit is de historische centrumkerk van Deurne en symbolisch belangrijk. Het gebouw is beschermd, is niet opdeelbaar en is niet te groot voor het huidige gebruik. Het voorkeurscenario is om naast de eredienstfunctie in te zetten op mede- en nevengebruik.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Er is cultureel medegebruik via de Sint-FredegandusGezellen.

27 Heilig Hart - CKB Deurne

Heilig Hart Deurne is de meest recente kerk in Antwerpen, in gebruik genomen in 1991. Het is een modern en multifunctioneel gebouw aan de Schotensesteenweg in Deurne.

Erfgoedstatuut: Geen

Visie stad en bisdom: Het voorkeurscenario is nevengebruik. De parochie is in 2016 gefusioneerd met Sint Rumoldus en Heilige Bernadette. De eredienstfunctie blijft behouden. Dit moderne kerkgebouw is gemakkelijk multifunctioneel te gebruiken.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

41 Sint-Jozef - CKB Deurne

Sint-Jozef in Deurne op de Boekenberglei is een beschermd monument en een architecturaal waardevolle kerk uit het interbellum. Naast het kerkgebouw ligt een parochiezaal.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: De locatie, het beschermde statuut en het huidige gebruik bieden kansen voor nevenbestemming (o.a. multifunctioneel gebruik). Er kan worden teruggeplooid op de kapel voor de eredienstfunctie. Deze kapel is meestal groot genoeg voor de liturgie maar momenteel niet toegankelijk via een aparte ingang, wat meer mogelijkheden zou bieden. De toekomst moet worden bekeken in samenhang met Sint Rochus, Heilige Lodewijk van Montfort en Pius X Deurne en zal onder meer afhangen van de pastorale evolutie.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. De hoofdruimte wordt slechts sporadisch gebruikt. De meeste liturgische vieringen vinden plaats in de dagkapel.

48 Heilige Lodewijk Van Montfort - CKB Deurne

Heilige Lodewijk van Montfort is een kleine, niet-beschermd kerk in Deurne noord. Ze heeft dezelfde schaal als de huizen en appartementsgebouwen in de straat waardoor ze onopvallend aanwezig is.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Het voorkeursscenario is neven- of medegebruik. De voorbouw is reeds in gebruik door een Boeddhistische vereniging. De pastorale toekomst hangt samen met die van Sint-Rochus, Sint-Jozef en Pius X Deurne. De toekomst van dit kerkgebouw is afhankelijk van de keuzes die hierin worden gemaakt.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. De voorbouw wordt ook gebruikt door een Boeddhistische meditatievereniging.

54 OLV Altijddurende Bijstand - CKB Deurne

De OLV Altijddurende Bijstand is een moderne, niet-beschermde kerk in Deurne noord. De toekomst is te bekijken in samenhang met buurkerken Blijde Boodschap en Heilige Familie Deurne. De exploitatietekorten zijn naar verhouding hoog.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Het moderne kerkgebouw en de site met de stadspastorij en de aanpalende eigendommen van het bisdom geven interessante mogelijkheden. De inpandige kapel kan eventueel de eredienstfunctie herbergen. De toekomstvisie voor dit kerkgebouw dient samen te worden bekeken met de buurkerken Blijde Boodschap en Heilige Familie.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

64 Sint-Paulus - CKB Deurne

De Sint-Pauluskerk in Deurne is een moderne, niet-beschermde kerk aan het Wim Saerensplein.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Het voorkeursscenario is onduidelijk. Het kerkgebouw is te groot voor het huidige gebruik door de parochie. Er zijn mogelijkheden voor gedeeld gebruik of nevenbestemming met de school in de buurt. Verder onderzoek moet duidelijkheid brengen welke pistes het meest zijn aangewezen.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Er is dagelijks medegebruik door de Ghanese baptisten.

65 Heilige-Pius X - CKB Deurne

De Heilige Pius X kerk in Deurne is een eenvoudige, naoorlogse kerk naast het parochiecentrum, secretariaat en vergaderzalen die eigendom zijn van de vzw Dekenaat.

Erfgoedstatuut: Geen

Visie stad en bisdom: Het voorkeursscenario is nevengebruik. De pastorale werking en toekomst hangt samen met Sint Rochus, Sint Jozef en Heilige Lodewijk van Montfort. De parochie werkt nauw samen met Sint-Rochus.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

67 Sint-Rochus - CKB Deurne

Sint-Rochus is een niet-beschermd neogothische kerk in het centrum van Deurne zuid. Het gebouw is omgeven door een kerkhof.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Sint-Rochus is de moederkerk in Deurne zuid en blijft zeker in gebruik voor de eredienst. Mede- en nevengebruik is mogelijk. Het gebouw is in goede staat en goed onderhouden door het kerkbestuur met eigen middelen. De pastorale werking en toekomst hangt samen met Sint Jozef Deurne, Heilige Lodewijk van Montfort en Pius X Deurne.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Er zijn drie weekendvieringen, missen voor de school en veel doopsels en dagvieringen (79).

68 Sint-Rumoldus - CKB Deurne

Sint-Rumoldus op de Ter Rivierenlaan in Deurne is een naoorlogse, niet-beschermd kerk met een opvallende gevel en waardevolle glasramen.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: De voorkeursscenario's zijn mede- of nevengebruik. Dit moderne kerkgebouw is gemakkelijk multifunctioneel in te zetten. Verder onderzoek moet duidelijkheid brengen over de mogelijkheden in samenhang met de andere kerkgebouwen van de nieuwe Emmanuëlparochie. De stads-pastorij kan worden verkocht.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

8 Sint-Benediktus Lillo - CKB Ekeren

Sint-Benedictus is het kerkje van het oude havendorp Lillo. Het gebouw is niet beschermd, in goede staat en stadseigendom. Het kerkgebouw komt vrij voor herbestemming.

Erfgoedstatuut: Stadsgezicht

Visie stad en bisdom: De kerk is stadseigendom. De eredienstfunctie blijft niet behouden. Zodoende kan het gebouw een herbestemming krijgen.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

25 Sint-Gertrudis Zandvliet - CKB Ekeren

Sint-Gertrudis is de historische centrumkerk van het polderdorp Zandvliet. Het ligt nog omsloten door het kerkhof. Recent is de buitenschil van het gebouw grondig gerenoveerd.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: De huidige functie als eredienstgebouw blijft behouden. Het voorkeurscenario van stad en bisdom is om in te zetten op nevengebruik.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Het medegebruik door CC Zandvliet is te bekijken nu het cultuurcentrum haar nieuwe gebouw in gebruik heeft genomen.

33 Sint-Jan Baptist Berendrecht - CKB Ekeren

Sint-Jan Baptist is een kleine, niet-beschermd kerk in het oude dorpscentrum van Berendrecht. De kerk wordt momenteel nog zelden gebruikt.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: De eredienstfunctie verhuist naar de kapel Hagelberg die het statuut van nieuwe parochiekerk zal krijgen. De visie van stad en bisdom is om het gebouw aan de eredienst te onttrekken. In dat geval komt de kerk opnieuw ter beschikking van de stad Antwerpen voor een herbestemming.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk wordt nog zelden gebruikt voor de eredienst. Misvieringen vinden plaats in de kapel Hagelberg.

45 Sint-Lambertus - CKB Ekeren

Sint-Lambertus is de historische kerk van het oude dorp Ekeren en ligt centraal op de Markt. Het gebouw is beschermd en stadseigendom.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: Het kerkgebouw behoudt de huidige functie als eredienstgebouw. Het voorkeurscenario is nevengebruik door meer in te zetten op delen in tijd. Momenteel maakt de muziekschool reeds gebruik van de kerk voor lessen en -examens op het beschermde kerkorgel. De pastorale toekomst wordt bekeken in samenhang met Sint-Laurentius Schoonbroek en Sint Theresia. Door de centrale ligging en haar beschermd statuut is dit een prioritair kerkgebouw in Ekeren. Bij nevengebruik moeten nieuwe functies bijdragen tot het terugdringen van het exploitatietekort.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

47 Sint-Laurentius Schoonbroek - CKB Ekeren

Sint-Laurentius Schoonbroek Ekeren is een niet-beschermd kerk uit 1980, gebouwd in opdracht van het bisdom na afbraak van de oude parochiekerk van Wilmarsdonk in 1966. De nieuwe kerk heeft enkele kunstvoorwerpen geërfd uit het oude Wilmarsdonk, waaronder een orgel dat in 1986 werd beschermd.

Erfgoedstatuut: Beschermd orgel

Visie stad en bisdom: Het voorkeurscenario is nevenbestemming. Sint-Laurentius Schoonbroek is pastoraal geen prioriteit voor het bisdom gezien de nabijheid van Sint-Lambertus Ekeren en de Rozemaai. De kerk bezit een beschermd orgel afkomstig uit de vroegere polderkerk van Wilmarsdonk waar rond een actief sociaal leven en gemeenschapsgevoel wordt gecreeërd. Het advies is om een onderzoek te doen naar de toekomst van het gebouw in functie van de pastorale toekomst, de context van Wilmarsdonk en het orgel, en eventuele samenwerking of fusie van de drie parochies. Dit moderne kerkgebouw is gemakkelijk multifunctioneel te gebruiken. Nieuwe functies moeten bijdragen tot het terugdringen van het exploitatietekort dat samenhangt met de terugbetaling van de stadslening voor de bouw van de kerk in 1980.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

61 OLV Gedurige Bijstand - CKB Ekeren

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Het voorkeurscenario is valorisatie van de eredienstfunctie, eventueel met integratie van de parochiezaal. De derde fase van de buitenrenovatie (gevel en glas-in-loodramen) is in 2016 opgestart. De burgerlijke verantwoordelijkheid over het kerkbestuur wordt door de stad gedeeld met de gemeente Brasschaat, pastoraal valt de werking onder het vicariaat Kempen.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

71 Sint-Theresia - CKB Ekeren

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Het voorkeurscenario is nevengebruik met de naastgelegen school. Het gebouw is een kleine kerk in goede staat en blijft behouden voor de eredienst. De pastorale toekomst wordt bekeken in samenhang met Sint Lambertus en Sint-Laurentius Schoonbroek.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. De kerk wordt af en toe gebruikt door de school, voor concerten e.a..

74 Sint-Vincentius à Paulo - CKB Ekeren

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Het voorkeurscenario is valorisatie van de eredienstfunctie en nevengebruik met de naastgelegen school. De gesprekken hierover zijn opgestart. Het gebouw is een kleine kerk in goede staat en blijft behouden voor de eredienst.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

19 Heilige Familie - CKB Hoboken

Heilige Familie Hoboken is een moderne kerk op de Sint-Bernardsesteenweg palend aan het technisch instituut Don Bosco en vlakbij het Schoonselhof. Het gebouw is niet beschermd maar de architecturale waarde wordt hoog ingeschat.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: De huidige functie als eredienstgebouw blijft behouden. Het voorkeurscenario is om maximaal in te zetten op nevengebruik. Dit kan op structurele wijze met de naastgelegen school. Er is een grote ruimte voor ander gebruik.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

28 Heilig Hart - CKB Hoboken

Heilig Hart Hoboken is een neogothische kerk omgeven door een groenzone die door de naburige school als speelplaats wordt gebruikt. In 2014 is een herbestemmingsstudie opgestart voor kerk en site.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Heilig Hart Hoboken is onderwerp van een pilootstudie over de herbestemming en/of sloop van de kerk. De kerk is niet meer in gebruik. Het kerkbestuur bouwde een moderne kapel achteraan in de pastorij die voldoet voor de eredienst. Stad noch kerkbestuur zijn vragende partij om het beheer of het eigenaarschap van de kerk te behouden of op te nemen. Momenteel wordt door stad, bisdom en kerkbestuur gezocht naar haalbare scenario's en partijen.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk wordt niet meer gebruikt. De eredienstfunctie is verhuisd naar de kapel in de pastorij.

40 Sint-Jozef - CKB Hoboken

De Sint-Jozefskerk ligt centraal in de tuinwijk Moretusburg. De wijk is als een stedenbouwkundig geheel ontworpen met de kerk op een centrale plaats. Binnen de groep van kerken in neostijlen is het gebouw op architecturaal en kunsthistorisch gebied minder belangrijk. Het gebouw is goed onderhouden.

Erfgoedstatuut: inventaris (gehele wijk)

Visie stad en bisdom: De huidige functie als eredienstgebouw blijft behouden. Het voorkeurscenario is nevengebruik.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

53 OLV Hoboken - CKB Hoboken

De OLV Geboortekerk op de Kioskplaats in Hoboken heeft een kern die teruggaat tot het begin van de 17de eeuw. Ze werd in neogotische stijl verbouwd. Het is de centrumkerk van de oude dorpskern en wordt omgeven door een ruime groenzone met restanten van het kerkhof. Het gebouw is het oudste gebouw in Hoboken en niet-beschermd.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Het voorkeurscenario is nevengebruik. De parochie en kerk blijven behouden. In de zijbeuk van het kerkgebouw is al een afgesloten werkruimte gemaakt voor

het kerkbestuur en de parochie na verkoop van de stadspastorij. Verdere opdelen van het kerkgebouw is in principe mogelijk. De toekomstvisie van stad en bisdom hangt af van de evolutie van de pastorale samenwerking binnen Hoboken en de buurkerken. Stad en bisdom sluiten zich aan op de visie van de kerkraad op mede- en nevengebruik en het onderzoek naar duurzame energie die ook de exploitatietekorten kunnen terugdringen.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. De oude bedevaartplaats van de Zwarte God zou in de toekomst opnieuw in ere hersteld kunnen worden, eventueel gekoppeld aan de belangstelling van de Japanners voor Nello en Patrache.

6 Sint-Bartholomeus - CKB Merksem

De Sint-Bartholomeuskerk is een beschermde kerk in neostijl met een historische kern en ligt aan het begin van de Bredabaan. Het kerkplein en de Bredabaan werden heraangelegd. De kerk is in goede staat na de recente restauraties. Het kerkbestuur is financieel onafhankelijk voor de werkingskosten.

Erfgoedstatuut: Beschermde monument

Visie stad en bisdom: Door recente restauraties en investeringen is het kerkgebouw vrij goed in orde. De kerk is een beschermd monument en ligt op een prominente en goed bereikbare plek in Merksem naast het districtshuis en de parochiezaal. Er wordt een onderzoek gestart naar de toekomstmogelijkheden samen met de nabijgelegen Sint-Franciscuskerk. Waarbij ook wordt bekeken hoe de hoofdruimte intensiever kan worden ingezet of nevenbestemd voor (cultureel) medegebruik en de eredienstfunctie terugplooit op een kleine ruimte binnen het kerkgebouw.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Daarnaast is er medegebruik door Sant Egidio en gaan er occasioneel concerten en repetities door.

21 Sint-Franciscus - CKB Merksem

De Sint-Franciscuskerk is een beschermd kerk in neostijl met aanpalende pastorie en ligt op de Bredabaan. De kerk is in redelijke staat maar is nog niet gerestaureerd. De exploitatiekosten zijn hoog.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: De toekomstvisie voor dit kerkgebouw dient samen te worden bekeken met de buurkerk Sint-Bartholomeus. De staat van het kerkgebouw is redelijk. De kerk is een beschermd monument en ligt op de Bredabaan naast een school en een park. Er wordt een onderzoek gestart naar de toekomstmogelijkheden samen met de nabijgelegen Sint-Bartholomeuskerk. Waarbij ook wordt bekeken hoe de hoofdruimte intensiever kan worden ingezet of nevenbestemd voor (cultureel) medegebruik en de eredienstfunctie terugplooit op een kleine ruimte binnen het kerkgebouw.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Er is medegebruik door de Filipijnse en Vietnamese gemeenschap, de vrienden van de Heilige Wijns en de broeders van Liefde met kleinere vieringen.

42 Sint-Jozef - CKB Merksem

Sint-Jozef Merksem ligt naast de Bredabaan in Merksem richting Schoten. Het is een niet-beschermd, na-oorlogse baksteenkerk. Haar toren is beeldbepalend en structurerend voor haar omgeving.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Het voorkeursscenario is mede- en/of nevengebruik. In de hoofdruimte is reeds een gordijn aangebracht dat de ruimte in twee deelt (voor verwarming). De pastorie is verkocht en het secretariaat is ondergebracht in een gerenoveerde bijruimte van de kerk.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

62 OLV van Smarten - CKB Merksem

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Het voorkeurscenario is mede- en nevengebruik. Het kerkgebouw is in goede staat, is een (akoestisch) interessante ruimte, heeft een parking en een ligging die veel mogelijkheden biedt.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

69 Heilig-Sacrament - CKB Merksem

De Heilige Sacramentskerk, een rechthoekig betonnen gebouw, is een typisch voorbeeld van een post-conciliaire kerk gebouwd in 1968. Het gebouw is niet beschermd.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Het voorkeurscenario is mede- en nevengebruik. Het gebouw is opdeelbaar en leent zich tot multifunctioneel gebruik. De eredienst hoeft niet noodzakelijk in de hoofdruimte te blijven. De pastorale visie zal afhangen van de evolutie in Merksem.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Er is ook een wekelijkse viering van een Afrikaanse gemeenschap.

1 Sint-Amandus - CKB Noord

De Sint-Amanduskerk is een beschermd monument met hoge erfgoedwaarde. Het gebouw is in goede staat door een volledige restauratie van de buitenschil. Het kerkbestuur is financieel onafhankelijk voor de werkingskosten.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: Er wordt een onderzoek opgestart naar de mogelijkheden voor neven- en medegebruik van het gebouw. Een kapel in de buurt kan mogelijkheden bieden voor de eredienstfunctie. Het gebouwcomplex ligt centraal in de wijk Seefhoek en biedt verschillende mogelijkheden. Anderzijds zijn er drie nabijgelegen kerken die gebouwtechnisch, pastoraal, voor nevenbestemming, herbestemmingsmogelijkheden of noden in de buurt elk hun eigenheden hebben. Deze vier kerkgebouwen (Sint-Amandus, Sint-Eligius, Heilig Hart noord en Sint-Willibrordus noord) moeten dus samen bekeken worden. De restauratie van het dak is afgerond. Het is aangewezen om de beslissing over verdere restauratiewerken af te stemmen op de verdere evolutie en de resultaten van het bestemmingsonderzoek.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Het aantal aanwezigen in de misviering daalt. In de kelder is er nevengebruik opgestart met een socio-culturele vzw die een ontmoetingsplek voor de buurt organiseert.

5 Sint-Antonius a Padua - CKB Noord

De Sint-Antoniuskerk is een beschermde, grote neogothische kerk en ligt op de Paardenmarkt. De totaalrestauratie van zowel exterieur als interieur is opgestart. Het kerkgebouw wordt intensief gebruikt door de eigen parochie en door andere geloofsgemeenschappen. Het kerkbestuur is financieel onafhankelijk voor de werkingskosten.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: Het gebouw heeft verschillende mogelijkheden die nu reeds worden ingezet. Het kerkbestuur realiseert dit met eigen middelen, onafhankelijk van stedelijke toelagen. De toekomstvisie is om het multifunctioneel gebruik en nevengebruik verder te zetten.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Er is een uitgebouwd medegebruik door andere religieuze groepen zoals de Ethiopische, Eritreese en Koreaanse gemeenschappen. Door de andere gemeenschappen zijn er 300 aanwezigen, soms tot 600. De kapel en de kerkruimte worden soms gelijktijdig gebruikt.

16 Sint-Eligius - CKB Noord

De Sint-Eligiuskerk is een beschermde en gaaf bewaarde kerk in de Stuyvenberg wijk. Het gebouw is in goede staat. Er is religieus medegebruik.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: De kerk behoudt haar huidige functie als eredienstgebouw. Er wordt maximaal ingezet op medegebruik, onder andere met de Chaldeeuse gemeenschap en eventueel met de nabijgelegen school. Mede- en nevengebruik zou het exploitatietekort moeten terugdringen. Er zijn drie nabijgelegen kerken die gebouwtechnisch, pastoraal, voor nevenbestemming, herbestemmingsmogelijkheden of noden in de buurt elk hun eigenheden hebben. Deze vier kerkgebouwen (Sint-Amandus, Sint-Eligius, Heilig Hart noord en Sint-Willibrordus noord) moeten dus samen bekeken worden.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Er is sinds 2012 medegebruik door de Chaldeeuse gemeenschap dat doorweegt op de aanwezigheid: op grote feestdagen zijn er 900 aanwezigen, elke zondag 300 personen, waarvan 100 van Sint-Eligius zelf. Er zijn ook heel wat doopsels en recepties, waarvoor ook andere lokalen in gebruik zijn. Zonder de Chaldeeuwen zijn er 80 aanwezigen.

26 Heilig Hart - CKB Noord

Heilig Hart noord is een niet-beschermde kerk in de Lange Beeldekensstraat, vlakbij het De Coninckplein. Er is consensus tussen bisdom, parochie en kerkbestuur om een nevenbestemming te onderzoeken waarbij de eredienstfunctie op de site aanwezig blijft.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Er wordt een onderzoek opgestart naar de mogelijke combinatie van de eredienstfunctie met een gedeeltelijke nevenbestemming van de site en het kerkgebouw. De aanvraag voor deze studie werd ingediend bij het projectbureau herbestemming kerken. Daarnaast zijn er drie nabijgelegen kerken die gebouwtechnisch en pastoraal voor nevenbestemming, herbestemmingsmogelijkheden of noden in de buurt elk hun eigenheden hebben. Deze vier kerkgebouwen (Sint-Amandus, Sint-Eligius, Heilig Hart noord en Sint-Willibrordus noord) moeten dus samen bekeken worden.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Qua gebruik zijn er 3 gemeenschappen. Er is de eigen gemeenschap (60 ps), de byzantijnse katholieken (40 ps, feestdagen tot 100) en de anglo-afrikanen (250 ps). Als we samen vieren zit het huis vol met 400 aanwezigen. In het priesterkoor is een afgesloten gedeelte met een iconostase.

44 Sint-Lambertus - CKB Noord

De Sint-Lambertus op de Dam is een niet-beschermd, neo-gothische kerk. De grote meerderheid van de 19de en vroeg 20ste-eeuwse kerken werden in deze stijl gebouwd. In 2015 is een herbestemmingsstudie opgestart voor kerk en site.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Sint-Lambertus is onderwerp van een pilootstudie voor een nevenbestemming, herbestemming en/of gedeeltelijke sloop van de kerk. Stad noch kerkbestuur zijn vragende partij om het beheer of het eigenaarschap van de volledige kerk te behouden of op te nemen. Momenteel wordt door stad, bisdom en kerkbestuur gezocht naar haalbare scenario's en partijen

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

55 OLV Boedischap - CKB Noord

De OLV Boedischapkerk op de Luchtbal is een grote en modernistische kerk. Het eigentijds vormgegeven gebouw heeft een indrukwekkende glaswand en een multifunctioneel opzet met heel wat nevenruimtes.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Het voorkeursscenario is multifunctioneel mede- en nevengebruik van het hele gebouw. Het moderne kerkgebouw heeft verschillende ruimtes. Het bisdom wil hier inzetten op de katholieke Afrikaanse gemeenschap. In 2017 zal de Engelstalige Afrikaanse gemeenschap hier onderdak vinden.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Het gebouw wordt alleen door de lokale parochie gebruikt. Het aantal kerkgangers loopt terug, nu is dat 50 aanwezigen, en de trend daalt.

76 Sint-Willibrordus - CKB Noord

De Sint-Willibrorduskerk in de Kerkstraat is een waardevol en groot neogotisch kerkgebouw dat erg beeldbepalend is voor haar omgeving.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: Het voorkeurscenario voor dit kerkgebouw is nog niet bepaald. Verder onderzoek moet de mogelijke pistes onderzoeken, rekening houdend met de evolutie van de buurt en in samenhang met de buurkerken.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Eén keer per maand is er een Armeense viering met 80 personen. Er zijn schoolvieringen, kerstvieringen en de kerk is alle dagen open in de ochtend. Bij concerten komt er tot 600 man. De maximale bezetting (brandveiligheid) is 1.200 personen. De woensdagavond om de 2 weken zijn er 40 personen.

7 Sint-Bavo - CKB Wilrijk

De Sint-Bavokerk is beschermd. Het is een waardevolle kerk met historische kern en ligt centraal in het oude dorp Wilrijk, aan het park en kasteel Steytelinck en tegenover de beschermde pastorie. Het gebouw is in goede staat.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: Het kerkgebouw is beschermd en ligt centraal in de oude dorpskern van Wilrijk. De eredienstfunctie blijft de hoofdfunctie met eventueel nevengebruik.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

36 Sint-Jan Evangelist - CKB Wilrijk

Sint-Jan Evangelist in Wilrijk wordt verlaten voor de eredienst die verhuist naar de kapel van Berkenrijs.

Erfgoedstatuut: Beschermd orgel

Visie stad en bisdom: De eredienstfunctie verhuist op voorstel van het bisdom naar kapel Berkenrijs die het statuut van nieuwe parochiekerk zal krijgen. Het hoofdgebouw wordt bij voorkeur overgedragen aan een nieuwe eigenaar. Er wordt in de nieuwe bestemming ook uitgekeken naar een mogelijk andere Christelijke geloofsgemeenschap. Hetzelfde geldt voor de naastgelegen stadspastorij.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: Het hoofdgebouw wordt nog gebruikt voor de eredienst maar de meeste vieringen vinden plaats in de kapel in de kerk. Daarnaast is er een kapel Berkenrijs met een eigen pastorale werking.

37 Sint-Jan Maria Vianney - CKB Wilrijk

Sint-Jan Maria Vianney is een moderne, grote kerk in Wilrijk naast de A12.

Erfgoedstatuut: Geen

Visie stad en bisdom: De toekomst wordt bekeken in samenhang met de Wilrijkse buurkerken. Voorkeurscenario is het multifunctioneel inzetten op nevengebruik en medegebruik. Gezien de stad en bisdom bij OLV Rozenkrans en Sint-Jan Evangelist de voorkeur geven aan veranderscenario's, zal de eredienstfunctie op deze locatie belangrijk blijven.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

60 OLV Rozenkrans - CKB Wilrijk

De OLV Rozenkranskerk in Wilrijk is in het interbellum gebouwd in art decostijl. De kerk komt in aanmerking voor gedeeld gebruik met een andere eredienstbestuur in de hoofdruimte waarbij de kapel in gebruik blijft voor de huidige parochie.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Het voorkeurscenario van stad en bisdom is overdracht van het hoofdgebouw aan een andere Christelijke kerk. Het advies is om het gebouw over te dragen aan het Roemeens-orthodoxe kerkbestuur. In overleg kan de hoofdruimte gebruikt worden voor de orthodoxe en de kapel voor de Rooms-katholieke eredienst. De stadspastorij kan mee betrokken in deze denkoefening of overgenomen door de scholengroep die er nu haar secretariaat heeft.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

66 Heilige-Pius X - CKB Wilrijk

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Het voorkeurscenario is nevengebruik. De eredienstfunctie blijft behouden.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

10 Sint-Bernardus - CKB Zuid

Sint-Bernardus ligt in het schoolgebouw Pius X in de Abdijstraat op het Kiel.

Erfgoedstatuut: Geen

Visie stad en bisdom: Het kerkgebouw maakt deel uit van een scholencomplex. De school heeft ruimte nodig en zal de kerkruimte gebruiken. De parochie neemt de kleinere kapel in gebruik die mits enkele ingrepen apart toegankelijk kan worden gebruikt. In samenspraak met stad en kerkbestuur werd het eigendomsrecht door het bisdom overgedragen aan de school.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

13 Sint-Catharina - CKB Zuid

De Sint-Catharina is een niet-beschermd neogothische kerk op de Sint-Bernardsesteenweg, tegenover het Kielpark. De kerkruimte werd in het verleden reeds gesplitst en wordt mee gebruikt door de spaanstalige katholieke gemeenschap.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: Er wordt een onderzoek gestart naar de mogelijke toekomst van de site en het kerkgebouw. De staat van het gebouw is problematisch. Er zijn grote investeringskosten. Het hoofdgebouw wordt sinds de jaren zeventig slechts voor de helft gebruikt: in de ruimte is er een scheidingsmuur opgetrokken. De restruimte is niet in gebruik.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk en wordt mee gebruikt door de spaanstalige katholieke gemeenschap. De kerkruimte werd in het verleden reeds gesplitst in een eredienstruimte en een ongebruikte restruimte. De bijruimtes worden gebruikt door een tweehandswinkeltje en door de scouts die hun lokalen op de site naast de kerk hebben.

24 Heilige Geest - CKB Zuid

De Heilige Geest is een niet-beschermd kerk op de Mechelsesteenweg. Na een renovatie van daken en ramen is de conditiestaat van het gebouw vrij goed. Het kerkbestuur heeft het beheer, de restauratie en de overdracht van de Sint-Jozefskerk aan de Russisch-orthodoxe gemeenschap succesvol afgerond.

Erfgoedstatuut: Vastgestelde inventaris

Visie stad en bisdom: De huidige functie als eredienstgebouw blijft behouden. Het voorkeurscenario is om in te zetten op medegebruik.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk met beperkt medegebruik zoals feestelijke herdenkingen, schoolvieringen etc. De kerkraad wenst de benedenverdieping van de aanpalende pastorie om te bouwen tot een polyvalente ruimte waar in de winter de vieringen kunnen doorgaan.

35 Sint-Jan De Doper - CKB Zuid

De Sint-Jan de Doperkerk is ondergebracht in een omgebouwde garage in de Lange Elzenstraat op het zuid. Ze heeft dezelfde bouwhoogte en –volume als de omliggende bebouwing en is niet beeldbepalend of structurend voor haar omgeving.

Erfgoedstatuut: Geen

Visie stad en bisdom: De huidige functie als eredienstgebouw blijft behouden. Dit kerkgebouw is gemakkelijk multifunctioneel te gebruiken, onder meer door de inpandige parochiezaal. Het voorkeurscenario is medegebruik.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

43 Kristus Koning - CKB Zuid

De Christus Koningkerk naast de Jan Van Rijswijcklaan is één van de grootste en meest monumentale kerken in Antwerpen, gebouwd voor de wereldtentoonstelling van 1930. De ligging en de aard van het gebouw, met ontmoetingsruimtes, bijruimtes en parking, maken een gediversifieerd gebruik mogelijk.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: Het voorkeurscenario is nevengebruik.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Er is een gevarieerd, multifunctioneel gebruik door lokale, culturele en sociale verenigingen, onder meer in de ontmoetingsruimte 'Expo Rex' die deel uitmaakt van het kerkgebouw. Op zondagen is er medegebruik door de Tridientijne gemeenschap.

46 Sint-Laurentius - CKB Zuid

De Sint-Laurentiuskerk aan de Markgravelei is een bijzonder waardevol en groot kerkgebouw uit het interbellum in Byzantijnse stijl. De ligging en de aard van het gebouw, met ontmoetingsruimtes, crypte, kapel en bijruimtes maken een gediversifieerd gebruik mogelijk.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: Sint-Laurentius is een omvangrijk gebouwencomplex met naast de hoofdruimte ook een kapel, cryptes, vergaderruimtes, ontmoetingsruimte etc. Het is één van de grootste kerken van Antwerpen. De instandhoudingskost van het gebouw is heel hoog, de exploitatietekorten lopen op. De (financiële) draagkracht van het bestuur voor de

instandhouding is laag. Qua grootte en qua erfgoedwaarde is het gebouw vergelijkbaar met de nabijgelegen Sint-Michaël en Petruskerk, reeds gerestaureerd door stad. Ook in de nabijheid ligt de Heilige Geestkerk met een toekomstvisie voor valorisatie en medegebruik. Het is aangewezen de toekomstige gebruiksmogelijkheden van Sint-Laurentius en Sint-Michaël en Petrus samen te onderzoeken, inclusief de inplanting van de eredienstfunctie. Beide gebouwen hebben kansen en mogelijkheden voor een duurzame nevenbestemming of herbestemming, zo mogelijk met de aanwezigheid van een eredienst.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk. Er is een gevarieerd, multifunctioneel gebruik door lokale, culturele en sociale verenigingen, onder meer in de crypte. De kerk, de kapel en de crypte worden ook gebruikt door de Georgisch-orthodoxe gemeenschap, door San Egidio en voor concerten.

50 Heilige Michaël en Petrus - CKB Zuid

Sint-Michaël en Petrus is een beschermd monument en ligt op de Amerikalei. Het is het tweede grootste kerkgebouw van Antwerpen en werd recent volledig gerestaureerd. De ligging en de aard van het gebouwcomplex met vele bijruimtes maken een gediversifieerd gebruik mogelijk.

Erfgoedstatuut: Beschermd monument

Visie stad en bisdom: De Sint-Michaël en Petrus is een omvangrijk gebouwencomplex met naast de hoofdruimte ook een kapel, parochiezaal en een aangebouwde pastorie. Het is de tweede grootste kerk van Antwerpen. De gebouwkost is hoog, het gebruik eerder laag. Qua grootte en qua erfgoedwaarde is het gebouw vergelijkbaar met de nabijgelegen Sint-Laurentiuskerk. Ook in de nabijheid ligt de Heilige Geestkerk met een toekomstvisie voor valorisatie en medegebruik. Het voorkeursscenario is herbestemming van de hoofdruimte, eventueel mede- en nevengebruik. Er is een zeer goed orgel en de kerk heeft een interessante ligging. Het is aangewezen de toekomstige gebruiksmogelijkheden van Sint-Michaël en Petrus en Sint-Laurentius samen te onderzoeken, inclusief de inplanting van de eredienstfunctie. Beide gebouwen hebben kansen en mogelijkheden voor een duurzame nevenbestemming of herbestemming, zo mogelijk met de aanwezigheid van een eredienst.

Actueel gebruik volgens kerkbestuur: De kerk is in gebruik als parochiekerk.

